

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Autoritářství u sociálních pracovníků

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Studijní program:

REHABILITACE

Autor: Bc. Michaela Bendová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Alena Kajanová Ph.D.

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci s názvem „**Autoritářství u sociálních pracovníků**“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 14. 5. 2018

.....
Bc. Michaela Bendová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Aleně Kajanové, Ph. D. za odborné vedení, rady, vstřícnost, ochotu a obzvláště za její čas, který mi věnovala při zpracování problematiky, jíž se zabývá tato práce. Poděkování také patří všem respondentům za jejich spolupráci.

Autoritářství u sociálních pracovníků

Abstrakt

Cílem diplomové práce je identifikovat podíl autoritářské osobnosti u budoucích sociálních pracovníků. V souladu s tímto cílem byla stanovena výzkumná otázka: Na jakých faktorech závisí podíl autoritářské osobnosti u budoucích sociálních pracovníků a pracovníc? Na základě výzkumné otázky byly stanoveny následující hypotézy: Studenti oboru Sociální práce ve veřejné správě jsou více autoritářští než studenti oboru Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory. Studenti kombinované formy studia jsou více autoritářští než studenti Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory. S rostoucím věkem roste podíl autoritářské osobnosti.

Pro dosažení cíle byla vybrána strategie kvantitativního výzkumu, který byl realizovaný pomocí metody dotazování prostřednictvím standardizovaného dotazníku. Výzkumný soubor tvořili budoucí sociální pracovníci, konkrétně studující Zdravotně sociální fakulty v Českých Budějovicích, oboru Sociální práce ve veřejné správě a Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory. F-škála byla převzata z publikace T. W. Adorna. Analýza dat byla vyhodnocena pomocí popisné statistiky v programu MS Excel a testování hypotéz bylo provedeno ve statistickém programu SPSS.

Výzkum ukazuje, že u první hypotézy byl zachycen statisticky významný vztah u vlastností konvencionalismus, podřízenost, agresivita, antiintracepce, tvrdost, destruktivismus, projektivita a sexualita. Ve druhé hypotéze bylo testováno, zda studující kombinovaného studia jsou více autoritářští než studující prezenčního studia. Signifikantní vztah byl zaznamenán u vlastností podřízenost a agresivita. U třetí hypotézy bylo prokázáno, že statisticky významný vztah byl vyhodnocen u vlastností podřízenost, agrese a pověřivost.

Výstupy výzkumu diplomové práce mohou sloužit jako zpětná vazba pro studující nebo sociální pracovníky. Výsledky by mohly zajímat studující Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Autoritářská osobnost nebyla u sociálních pracovníků dosud zpracována.

Klíčová slova

Autorita; moc; osobnost; autoritářská osobnost; postoje; sociální práce; sociální pracovník

Authoritarianism of social workers

Abstract

The aim of the Master Thesis is to identify the proportion of authoritarian personality of future social workers. In line with the objective of the work, the research question has been formulated in the following way: On what factors does the proportion of the authoritarian personalities of future social workers depend? Based on the research question the following hypothesis has been determined: Students of the programme Social Work in Public Administration are more authoritarian than the students of the programme Rehabilitation – Psychosocial Care of Handicapped Children, Adults and the Seniors. Students of part-time studies are more authoritarian than students of programme Rehabilitation – Psychosocial Care of Handicapped Children, Adults and the Seniors. With the increasing age, the proportion of authoritarianism grows.

The quantitative research strategy, which was implemented using the questionnaire method through a standardized questionnaire, was selected to achieve the goal. The questioned team consisted of future social workers, namely students of Faculty of Health and Social Sciences in České Budějovice programme Social Work in Public Administration and Rehabilitation – Psychosocial Care for Children, Adults and Seniors. Translation of F-scale was taken from the publication of T. W. Adorno. Data analysis were evaluated using descriptive statistics in MS Excel and hypothesis testing was performed in the SPSS statistical program.

The research shows that in the first hypothesis statistically significant relationship has been captured in the properties of conventionalisms, authoritarian submission, authoritarian aggression, anti-intracception, power and toughness, destructiveness, projectivity and sexuality. In the second hypothesis, it was tested whether the students studying part-time are more authoritarian than students of full-time studies. A significant relationship was noted in attributes of subordination and authoritarian aggression. In the third hypothesis, it was demonstrated that a statistically significant relationship was detected in the attributes of subordination, authoritarian aggression, and superstition.

The outputs of the Master Thesis research can be provided as a feedback for students or social workers. The results could be of interest to the students of the Faculty of Health and Social

Sciences at the University of South Bohemia in České Budějovice. Authoritarian personality has not yet been processed for social workers.

Keywords:

Authority; power; personality; authoritarian personality; attitudes; social work; social worker

Obsah

ÚVOD.....	9
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	10
1.1 Autorita	10
1.1.1 Moc	13
1.1.2 Typologie autority.....	15
1.2 Osobnost.....	17
1.2.1 Pětifaktorový model osobnosti	19
1.3 Autoritářská osobnost.....	20
1.3.1 Autoritářská osobnost dle Theodora Adorna	23
1.4 Hodnoty a postoje	25
1.4.1 Předsudky.....	25
1.4.2 Stereotypy	26
1.5 Sociální práce	27
1.5.1 Pomoc a kontrola v sociální práci.....	29
1.5.1 Autorita/moc v sociální práci.....	31
1.5.2 Sociální pracovník	32
2 CÍL PRÁCE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	35
2.1 Cíl práce	35
2.2 Výzkumná otázka.....	35
2.3 Hypotézy	35
2.4 Operacionalizace	35
3 METODIKA.....	37
3.1 Použitá metodika.....	37
3.2 Výzkumný soubor	38
3.3 Technika sběru dat	39
3.4 Realizace výzkumu a vyhodnocení dat	40

3.5	Etika	41
4	VÝSLEDKY	42
4.1	Charakteristika výzkumného souboru.....	42
4.2	Popisná statistika.....	45
4.3	Statistické vyhodnocení dat ve vztahu k hypotézám.....	51
5	DISKUZE	56
6	ZÁVĚR	64
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	66
8	PŘÍLOHY	75

ÚVOD

Pro diplomovou práci jsem si zvolila téma Autoritářství u sociálních pracovníků. Výzkum byl proveden na studentech Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, konkrétně na studujících ZSF oboru Sociální práce ve veřejné správě a Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory prezenční a kombinované formy studia. Autoritářství znamená přílišné uplatňování a zdůrazňování formální autority. Pojem autorita je hodně diskutované téma, a proto mě zajímá, do jaké míry jsou autoritářští studenti těchto oborů.

V teoretické části je vysvětleno hlavní téma diplomové práce – autoritářská osobnost. S tímto termínem souvisí pojmy autorita, moc, hodnoty, postoje, předsudky, stereotypy, sociální práce, sociální pracovník a také autorita/moc v sociální práci. V praktické části diplomové práce jsou uvedeny cíle, výzkumné otázky, hypotézy, operacionalizace pojmů, metodika a výsledky výzkumného šetření. Cílem práce je identifikovat podíl autoritářské osobnosti u budoucích sociálních pracovníků. K dosažení výsledků byl využit kvantitativní výzkum pomocí metody dotazování prostřednictvím standardizovaného dotazníku. Veškerá data byla shromažďována a vyhodnocena v programu SPSS. Výzkumný soubor byl složený z 85 studujících oboru Sociální práce ve veřejné správě a 110 studujících oboru Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory.

Jako metoda výzkumu bylo zvoleno kvantitativní dotazníkové šetření. Při výzkumu bylo použito dotazníkové metody, která obsahovala základní informace dotazovaného (pohlaví, věk, studijní obor, typ studia, forma studia a ročník) a názorově-postojové škály zjišťující ideologické trendy, jako antisemitismus, etnocentrismus, politicko-ekonomický konzervatismus a také antidemokratické tendence. Každá škála je souborem jednotlivých tvrzení, na která měl respondent odpovědět a vyjádřit tak míru svého souhlasu či nesouhlasu. Každé tvrzení obsahuje určitý specifický názor, postoj nebo hodnotu a podklad pro jejich seskupování do jednotlivé škály, která byla chápána jako vyjádření jednotlivého obecného trendu (Lukas et al., 2008).

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1.1 *Autorita*

V definici autority neexistuje shoda, jedná se o pojem komplikovaný a jeho užívání bývá nepřesné. Autorita je vztah moci mezi jejím nositelem a příjemcem. Hovoří se o autoritě osobní, pravé, opravdové, přirozené, ale i o autoritě mocenské, vladařské, úřední či direktivní (Vališová, 2008). Weber (1978) dělí autoritu na tři základní typy: racionální neboli legitimní, tradiční a charismatickou. Racionální autorita je spjata s vírou, že stanovená pravidla a pravomoci autorit vydávat příkazy jsou zákonná. Tradiční autorita je založena na víře v posvátnost prastarých tradic a charismatická autorita spočívá v oddanosti výjimečnému charakteru individuální osoby, která zavádí řád (Weber, 1978). Vališová (2008) uvažuje o autoritativním chování, o autoritě nadřízených, dospělých, rodičů a starších, o autoritě učitele, o autoritativním a autoritářském stylu výchovy, o autoritativním modelu řízení, ale i o autoritářské osobnosti. Balík (2004) tvrdí, že autorita je spojena s legitimitou, souzní s vůdcovstvím, kterému se dostalo spontánní podpory. Autorita je založená na sdílených skupinových normách a na právu kontrolovat jedince (Lukas et al., 2008). Tato moc je z určitého důvodu pro společnost nebo přímo pro konkrétního jedince oprávněná, a proto se jí z úcty a respektu dobrovolně podřizuje. Mezi nejčastější synonyma pojmu autorita patří vliv, dominance, řízení a kompetence (Vališová, 2008).

Autorita je forma sociálního vlivu, který se v sociální práci realizuje prostřednictvím vztahu mezi sociálním pracovníkem a klientem a posouvá vztah mezi nimi na nerovnovážné postavení (Balogová et al., 2017). Janebová (2013) uvádí, že autorita spočívá v přesvědčení klienta, že když ho bude chtít sociální pracovník ovlivnit, je jeho snaha oprávněná, a právě díky tomuto přesvědčení může být úspěšná.

Weber (1997) dokázal, že bez existence autorit je lidská společnost nepředstavitelná. Autorita ve skutečnosti není moc, síla nebo vláda, ale vliv založený na prestiži a také vážnosti, jinak řečeno je odrazem významnosti, a to v pozitivním slova smyslu. Jde o morální vliv, v žádném případě nás autorita do ničeho nenutí a nebere nám svobodu (Balík, 2004). Pojem autorita je odvozen z latinského slova auctoritas, které v překladu podle Vymětala (2010) znamená záruku, jistotu, vzor či moc. Podobně spatřuje autoritu Jandourek (2008), který ji vnímá jako jistý vliv, který disponuje určitou mocí. Moc je

však odlišná od donucení. Autorita se nachází ve všech životních situacích, ovlivňuje vztahy mezi lidmi, jak v rodině, ve škole, tak i na pracovišti (Vališová, 2008).

Beck (2007) je přesvědčen, že autorita žádné donucení nepotřebuje, protože předpokládá, na rozdíl od moci, uznání daného vlivu. Autorita nařizuje jedinci, aby se choval způsobem, který by spontánně nepreferoval a zároveň sleduje, zda osoba příkaz skutečně vykonala (Hewstone et al., 2006). Beck (2007) chápe autoritu obdobně, ale diferencuje ji s pojmy zplnomocnění, vážnost, vliv, věrohodnost a spojuje ji s mocí, ale autorita je podle něj ve vztahu k ovlivňování lidí efektivnější než uplatňování moci. Autoritou ovlivňujeme jedince, aby se dobrovolně choval námi požadovaným způsobem.

Každý z nás pravděpodobně prožíval někdy ve svém životě k autoritě sporný vztah. Na jedné straně lidé autoritu vyžadují a často touží být vedeni a řízeni, zvláště když chtějí, aby za ně někdo rozhodoval a odpovědně řešil nesnadné situace (Vališová, 2008). Beck (2007) uvádí tři různé formy autority:

- Úřední autorita je stavěna na víře podřízených v legitimitu pozice a spočívá ve společných hodnotách podřízených s nadřízenými;
- Osobní autorita se zakládá ve vlastnostech, které jsou ceněny v sociálním okolí;
- Funkční autorita znamená odborné znalosti a možnost, získat ji lze pomocí dalšího vzdělání a kvalifikace.

Na druhé straně se však lidé proti autoritě bouří. Odmítají ji, jakmile je omezuje ve svobodě rozhodování a zužuje jejich práva (Vališová, 2008). Proto lidé autority podle svých potřeb podporují nebo oslabují. Jedná se v podstatě o proces hledání kompromisu mezi autoritou, svobodou a vlastní odpovědností (Beck, 2007).

Vališová (2008) uvádí, že pokud uvažujeme o autoritě jako o vzájemném vztahu mezi jejím nositelem (člověkem, který působí na okolí svým vlivem) a příjemcem (adresátem vlivu, který nositele autority respektuje), je nutno si uvědomit dva základní aspekty:

- Aspekt relativnosti – jedinec získává autoritu v určitém časovém období, vůči svému sociálnímu okolí, vůči určitým lidem, konkrétním skupinám (například na svém pracovišti, v rodině, v zájmové skupině).

- Aspekt asymetričnosti – nositel autority působí na ostatní lidi ve svém okolí rozhodujícím, převažujícím vlivem. Vytváří vztah nadřízenosti a podřízenosti, vztah vedení a následování. Příjemce vlivu podmiňuje existenci autority tím, že vliv nositele autority respektuje, uznává a přijímá.

Pojem autorita lze vnímat jako všeobecně uznávanou váženost, vliv, úctu, moc, obdiv nebo jako obecně uznávaný vnitřní činitel, případně ve smyslu instituce - stát, právo a zákon (Kolář, 2012). Dle Pelcové (2014) se skutečná nebo domnělá počáteční kompetence přenáší na uniformu nebo titul autority, tzn. nosí-li autorita tu správnou uniformu nebo má ten pravý titul, kompenzuje tento vnější znak kompetence kompetenci skutečnou a její kvality. Představa, že autorita se přičí svobodě a demokracii, vznikla nepřesným ztotožněním moci a autority či redukcí moci pouze na násilí a potlačení jedinců (Vališová et al., 2011). Autoritou obvykle rozumíme jednu z uvedených skutečností:

- Všeobecně či lokálně uznávanou vážnost, vliv, úctu, obdiv, respekt;
- Obecně uznávaného odborníka, vlivného činitele;
- Mocnou instituci, úřad a související entity, tj. stát, vědu, státní symboly, právo a zákon, policii aj. (Vališová, 2008).

Autoritativní vliv nezná hranice, a bude-li při manipulaci brát ohled na podmínky, je možné ovlivnit nemalý počet lidí takovým způsobem, že pod tímto působením udělají prakticky cokoli. Cílem autority je přimět někoho k tomu, aby jednal proti svým zájmům, nebo mít někoho pod kontrolou, abychom profesně postoupili (Beck, 2007). Kontrola je schopnost donutit lidi udělat něco, o čem nejsou přesvědčeni, a když nevnímají oprávněnost vyžadovaného jednání: donucení znamená snažení se o kontrolu druhých proti jejich vůli (Lukas et al., 2008).

Vymětal (2010) tvrdí, že s autoritou je nerozlučně spjata pravdivost, a tato propojenost znamená, že je dotyčný ohleduplný a upřímný. Pravdivost je principem projevujícím se v komunikaci a vztahu ke druhému. Tato osobnostní kvalita však žádá vyšší stupeň sebepoznání. Vališová (2008) tvrdí, že vědomí sociální podmíněnosti autority vylučuje představu o autoritě jako o vlastnosti člověka, kterou je dotyčný obdařen bez ohledu na své okolí. Vymětal (2010) je přesvědčen, že na základě pravdivosti vzniká důvěra,

díky níž u druhé osoby dochází k vnitřnímu zklidnění a jež přispívá k vytvoření vztahu; klient tak cítí oporu a bezpečí. V sociálním kontextu může být autorita interpretována jako "hra sociálních rolí", kdy jednu část vztahu tvoří role „vedoucí“ a druhou role „následující“ - například vedoucí a podřízený, rodič a dítě, učitel a žák (Vališová, 2008).

1.1.1 Moc

Kdo má autoritu, má i moc, ale ne každý, kdo má možnost přimět druhé jednat v zájmu vlastních potřeb mocenskou cestou, má také autoritu. Pojetí moci není zdaleka tak jednoduché, jak by se na první pohled mohlo jevit (Lukas, Smolík, 2008). Moc v sobě zahrnuje určité mocenské pole obsahující kompetence určené organizací a tyto kompetence může sociální pracovník využít ve svůj prospěch nebo je může odmítnout (Janebová, 2008). Dle Vališové (2008) stavět svůj vliv pouze na vnější moci není moudré, protože ztratíme-li mocenské prostředky, náš vliv tím odezní. Moc vázaná na osobnost je spjata s dílčími atributy:

- fyzická stránka (síla),
- duševní kvality,
- morální jistota,
- osobnostní vlastnosti (Bedrnová, 2001).

Mít moc znamená mít převahu, kontrolovat své okolí, a to může mít kořeny také v pocitech méněcennosti a nejistoty u ovládaných (Nakonečný, 2009). Od moci, která vyplývá z fyzické převahy, se postupně přesouvá k duševní kvalitě, kdy efektivní osobnost vítězí díky komunikaci a přesvědčování, tedy z moci podmíněné (Bedrnová, 2001). Janebová (2008) popisuje moc jako neměnnou proměnou, jako osobní volbu sociálního pracovníka. Moc dle Lukase a Smolíka (2008) znamená schopnost uplatnit svoji vůli prostřednictvím jiných lidí, ovlivňovat lidi a věci získáním ostatních pro uskutečňování svých zájmů. Typickou charakteristikou skupinového myšlení je přítomnost silného vůdce a existuje mnoho výzkumů, které se zabývají otázkou, co dělá z lidí dobré vůdce a jak nejlépe řídit ostatní (Hayesová, 2000). Dosažení cílů v různých činnostech vyžaduje porozumění moci u ovládajícího, která spočívá ve schopnosti zasahování do činnosti jiných a v možnosti jejich ovládnutí. Zakládá se na určitých předpokladech, jako je síla, schopnosti a možnosti realizovat sankce apod. (Vališová, 2008).

Dle Bedrnové (2001) je moc významným fenoménem doprovázejícím vývoj lidstva a průběžně se prosazujícím ve fungování všech dosud existujících společenských útvarů. V širokém pojetí znamená moc možnost mít vliv na chování druhých, kontrolovat je určitými prostředky, ať už materiálními, nebo symbolickými odměnami a tresty (Nakonečný, 2009). Moc se svou řídicí a organizačskou funkcí je nezbytná i v moderní společnosti (Vališová et al., 2011). Bedrnová (2001) tvrdí, že jde o fenomén, který je v lidské společnosti prakticky všudypřítomný. Na potřebu moci bývá nahlíženo jako na jeden z hlavních motivů ovlivňujících jednání většiny lidí, přičemž lze najít její různá chápání, a to buď jako potřebu podmíněnou více osobnostními faktory, která je součástí struktury osobnosti, či podmíněnou více sociálním kontextem, např. snahou o nabytí statusu v určité skupině (Lukas et al., 2008).

Moc souvisí se sociálními rolemi a vztahy mezi nimi. Moc nad ostatními může mít i své zdroje a je nutno rozlišovat několik druhů moci:

- Moc odměňovací nebo sankční – zakládá se na hmotných podmínkách umožňujících poskytovat finanční nebo věcné zvýhodnění, případně trestání (Vališová, 2008). Dle Lukase a Smolíka (2008) se síla vlivu této moci odvíjí od vedenými jedinci vnímaného významu a hodnoty odměn, které jim vůdce může nabídnout.
- Moc donucovací – nutí lidi k určitému chování různými donucovacími prostředky (Vališová, 2008). Je podobná odměňovací moci, na rozdíl od ní je však založena spíše na negativním vnímání držitelů moci jakožto osob schopných ostatní trestat v okamžiku, kdy se podřízení nějakým způsobem nepřizpůsobí jejich požadavkům (Lukas et al., 2008).
- Moc expertní – je dána především znalostmi a odborností určitého jedince, čímž si tento jedinec vyměňuje určité pravomoci vůči jiným (Vališová, 2008). Projevuje se tehdy, když jsou držitelé moci akceptováni z důvodu svých určitých důležitých schopností a znalostí. Může být založena na všeobecných znalostech, stejně jako na znalostech v některé oblasti lidské činnosti nebo na určitých sociálních, ale i velmi specifických dovednostech (Lukas et al., 2008).
- Moc referenční - Lukas a Smolík (2008) uvádějí, že tato moc je široce pojímána jako vysoká sociální atraktivita držitelů moci a vyvolává u vedených touhu po sjednocení s vůdci. Od odměňovací moci se liší tím, že se nejedná o nabízení

odměn nebo hrozbu sankcemi, ale o snahu samotných vedených identifikovat se s držiteli moci, což mimo jiné obnáší také přejímání jejich názorů a postojů.

- Moc legitimní – přichází s pozicí v organizaci podle oficiální role, kterou má jedinec navíc vůči ostatním, jinak řečeno se jedná o formální moc nadřízených (Vališová, 2008). Legitimita moci se odvozuje od některých základních norem a hodnot, kdy např. někteří jedinci ve společnosti mohou považovat za přitažlivé odlišné sociální skupiny nebo za experty různé nositele moci, a přesto v podstatě všichni budou téměř shodně vnímat základní normy svého státu a očekávat od sebe navzájem v běžných situacích určitý způsob chování, kterým by se ve stejné situaci prezentovali i oni sami (Lukas et al., 2008).

Dalšími druhy moci jsou např. moc informační, která je definována privilegiem informací, které má jedinec nad rámec vůči ostatním. Moc přenesená znamená pravomoc svěřenou jiné osobě, moc vztahová má podobu úcty, obdivu, náklonnosti či sympatií vyvolaných „kouzlem osobnosti“ a dalšími vlastnostmi jedince (Vališová, 2008). Géringová (2011) uvádí, že můžeme rozlišovat moc reálnou, na jejímž základě může pomáhající pracovník omezit osobní svobodu klienta, aby zabránil ohrožení jeho zdraví, a moc pocíťovanou, kdy je klient bezmocný tím, že něco potřebuje, a pracovník je mocný tím, že pomáhá.

1.1.2 Typologie autority

V této části jsou popsány charakteristiky jednotlivých typů autority. Autorita přirozená (vrozená dispozice) a získaná (naučená, osvojená) jsou určeny genetickým kritériem.

- Autorita přirozená – vyplývá z vrozených osobnostních rysů či profesních dovedností nositele, může být umocněna i temperamentovými dispozicemi (Vališová, 2008). Přirozená autorita má potřebu být respektována. Stává se, že pokud se v kolektivu objeví více přirozených autorit, dostanou se do vzájemného konfliktu. Je nebezpečné tento konflikt ignorovat, zastavit ho může pouze jiná autorita, která je jim nadřazená (Bednář, 2013). Přirozenou autoritu pomáhá rozvíjet: vysoká odborná úroveň, umění vedení týmu, dovednost komunikovat, kooperovat se skupinou, dovednost předcházet konfliktu, umění kombinovat velkorysost, humor, přísnost, dovednost zvládat své citové vazby, umění sdělovat pochvalu i kritiku a odolnost vůči stresu (Vališová, 2008).

- Autorita získaná – podílí se na ní výchova a individuální cílevědomé úsilí, opírá se o schopnosti osvojené v průběhu života jedince. Čerpá z přirozené autority a zakládá se na ní, někdy ji kultivuje, jindy upravuje nebo omezuje (Vališová, 2008).

Dále jsou podle Vališové (2008) charakterizovány typy autority dle sociálního statusu - autorita osobní, poziční a funkční – sociální kritérium.

- Autorita osobní – představuje přirozený vliv pramenící z individuálních vlastností, schopností a dovedností jedince, z jeho osobního vkladu do sociální situace.
- Autorita poziční – znamená míru vlivu, kterou jednatel čerpá díky svému postavení v systému organizace. Jde o oficiálně a úředně svěřený stupeň vlivu.
- Autorita funkční – představuje vliv vyplývající z očekávaného provedení úkolu, z kvality výkonu v určité roli či funkci.

Dalšími typy jsou autority dle prestiže, a sice autorita formální a neformální – sociální kritérium.

- Autorita formální – je mírou vlivu, který vyplývá z postavení a jemu odpovídající činnosti v organizační hierarchii instituce či podniku, a to bez ohledu na konkrétního jedince a jeho osobnostní vlastnosti (Vališová, 2008). Formální autorita je založena na hierarchickém uspořádání skupiny (Hartl et al., 2009).
- Autorita neformální – je založená na lidských a odborných charakteristikách jedince, který má osobní přirozený a přímý vliv (Vališová, 2008). Bednář (2013) hovoří o tom, že neformální autorita není ten, koho jsme určili jako nadřízeného. Je to člověk, kterého všichni respektují, dokážou se mu podřídit a hromadně se shodnou na jeho autoritě.

Ne vždy je možné dopracovat se k takto ideálnímu stavu. Jeden z důvodů dle Bednáře (2013) může být to, že ne vždy se kryje formální autorita s kompetencemi potřebnými pro vedení. Pokud usilujeme o převedení neformální autority do formální, tzn. reálné autority, můžeme se setkat s negativním přijetím.

Předposlední kategorií jsou podle Vališové (2008) autority založené na důsledcích chování sociálního okolí. Jedná se o autoritu skutečnou a zdánlivou – sociální kritérium.

- Autorita skutečná – spočívá v tom, že podřízení respektují stanovenou strategii, projevují vstřícnost k pokynům, aktivita skupin se vyznačuje trvalostí a soudržností i v krizových situacích.
- Autorita zdánlivá – ve skupině existují projevy nedůvěry podřízených, neochota ke spolupráci. Přes existenci symbolů uznání nemá nositel autority v náročné situaci u spolupracovníků oporu.

Různými typy autorit, jichž může jedinec dosáhnout, jsou autorita statutární, charismatická, odborná a morální. Níže jsou tyto autority popsány:

- Statutární autorita – bývá spojována a ztotožňována s formální či pozici autoritou;
- Charismatická autorita – vyplývá z osobnosti, její sílu ovlivňuje vyzařovaná energie, zdravé sebevědomí, komunikativní dovednosti, laskavost i takt;
- Odborná autorita – získává se profesními znalostmi a dovednostmi;
- Morální autorita – rozvíjíme ji poctivým a odpovědným vztahem k sobě, k druhým lidem a ke světu (Vališová, 2008).

1.2 Osobnost

Osobnost představuje souhrn, souvislosti a provázání charakteru, temperamentu, schopností a také konstitučních vlastností člověka (Cakirpaloglu, 2012). Vágnerová (2010) uvádí, že osobnost je hodnocení daného jedince respektive charakteristika osoby. Naopak Nakonečný (2009) tvrdí, že osobnost vyjadřuje vnitřní psychické uspořádání člověka, jeho vnitřní dynamickou strukturu, determinující jeho duševní život. Osobnost dle Cakirpalogla (2012) vyjadřuje míru společenské přitažlivosti nebo také hodnotu společenské stimulace člověka. Jinak řečeno osobnost je výraznější nebo významnější, pokud dokáže upoutat pozornost ostatních lidí.

Osobnost lze poněkud zjednodušeně definovat jako všestranný a poměrně stabilní systém, který funguje jako celek, skládá se ze vzájemně propojených somatických a psychických vlastností a projevuje se v reakcích na různé podněty a situace, resp. v interakci s nimi (Vágnerová, 2010). Pojem osobnost vyjadřuje vnitřní organizaci duševního života

člověka, skutečnost, že je jednotou dílčích funkcí, že tedy funguje jako jednotný celek interindividuálně odlišných dispozic a jako takový vytváří smysluplné souvislosti s vnějšími projevy, tj. s chováním individua (Nakonečný, 2009). Vágnerová (2010) uvádí, že osobnost se nějakým způsobem projevuje navenek, ale určité vlastnosti a sklony zůstávají pod povrchem a projevují se jen za určitých okolností.

Osobnost charakterizuje určitý způsob prožívání, uvažování a chování a z něho vyplývající vztah s prostředím, respektive přizpůsobení na toto prostředí. Na osobnosti závisí, jak člověk vnímá sebe i své okolí, jak se cítí, jak uvažuje, jaké cíle si stanoví a jak jedná (Vágnerová, 2010). Nakonečný (2009) uvádí, že osobností se člověk nerodí, ale stává se jí, a to v době, kdy se u něho v raném dětství utváří specificky lidská forma organizace a fungování psychiky.

Osobnost má své objektivně měřitelné či pozorovatelné stránky, ale má i svůj subjektivní obraz, jehož centrální a sjednocující složkou je pojetí sebe sama, vědomí vlastní identity, zahrnující subjektivně objasněnou minulost, současnost a z nich vyplývající předvídaní budoucnosti (Vágnerová, 2010). Původ osobnosti je tedy spojen se vznikem já a tento vznik já a jeho vývoj k sebepojetí a sebehodnocení jsou základními aspekty fungování osobnosti, jejího dalšího utváření, protože osobnost funguje jako otevřený systém, který je stále ve vzájemném působení se svým životním prostředím (Nakonečný, 2009). Vývoj osobnosti znamená všestrannou a celoživotní přeměnu člověka z ryze biologického v jedinečné lidské bytí a představuje celoživotní sociální proces, který zahrnuje vzestupnou, postupně se vyvíjející inovační dráhu života (Cakirpaloglu, 2012). Osobnost lze těžko charakterizovat jako celek, mnohem snadnější je použít k jejímu popisu dílčí hlediska, osobnostní vlastnosti, které určují obecnější tendence k určitému způsobu působení (Vágnerová, 2010). Nakonečný (2009) dokládá, že při formování osobnosti se uplatňuje vzájemné působení vrozených biologických činitelů a zkušeností, které jedinec získává v rámci určitého sociálního a kulturního prostředí, v němž žije. Utváří se na základě situace, kdy mezi člověkem a okolím není přímý kontakt, ale v tomto „meziprostoru“ má vliv řada subjektivních činitelů (Cakirpaloglu, 2012).

1.2.1 Pětifaktorový model osobnosti

V polovině 60. let minulého století dospěli autoři různých studií k pětifaktorovému modelu osobnosti neboli Velké pětky (Vagnerová, 2010). Model zformuloval Galton obecnou lexikální hypotézou a jako první shromáždil přibližně tisíc slov používaných k projevení vlastností osobnosti (Blatný, 2010). Modelu Velké pětky bylo vytýkáno, že nezahrnuje všechny existující osobnostní vlastnosti, i když nikdo nepochyboval o tom, že jejich reprezentativní část ano – model tvoří faktory, které jsou hodně obecné a v zásadě kulturně nezávislé, takže jej lze považovat za univerzální (Vágnerová, 2010). Dle Blatného (2010) nebylo záměrem Galtona poukázat na to, že všechny individuální rozdíly mohou být redukovány pouze na pět dimenzí, ale chtěl spíše zdůraznit, že pět dimenzí popisuje osobnost na nejvyšší úrovni abstrakce a že každá dimenze obsahuje množství dalších specifických charakteristik. Pětifaktorový model se svými základními osobnostními rysy slouží jako přijatelný rámec k výkladu osobnosti. Její dimenze představují základní osobnostní tendence, které se projeví v převažujícím způsobu prožívání, uvažování a chování (Vágnerová, 2010).

Koncept má široké praktické uplatnění, neboť jej využívají mnohé psychodiagnostické metody (Blatný, 2010). Pětifaktorový model osobnostních rysů je jedním z nejkompexnějších modelů osobnosti v moderní psychologii a vlastnosti nebo domény modelu poskytují rozsáhlý rámec, který umožňuje výzkumníkům analyzovat vztah mezi aspekty osobnosti a různými aspekty společenského chování (Novikova, 2017). Psychologické dotazníky, inventáře nebo posuzovací škály zjišťují, do jaké míry mají lidé danou vlastnost, a na základě těchto údajů pak lze předpovídat prožívání a chování v určitém okruhu životních situací (Blatný, 2010). Osobnost představuje souhrn, souvislosti či propojení charakteru, temperamentu, schopností a také konstitučních vlastností člověka (Cakirpaloglu, 2012). Diagnostika vlastností osobnosti se využívá v pracovní a organizační psychologii například při výběru pracovníků (Blatný, 2010).

Obecně se říká, že někdo je společenský nebo samotář, ochotný či neochotný, závislý či nezávislý, spolehlivý nebo nespolehlivý a vyrovnaný či nevyrovnaný. Pětifaktorový model je koncept zahrnující univerzální osobnostní vlastnosti, zkráceně OCEAN.

Cakirpaloglu (2012) uvádí popis rysových dimenzí:

- Otevřenost (angl. Openess) – vynalézavý/praktický, rozmanitost/rutina, nezávislost/konformita;
- Svědomitost (angl. Conscientiousness) – organizovaný/neuspořádaný, opatrný/neopatrný, ukázněný/neukázněný;
- Extraverze (angl. Extraversion) – společenský/samotářský, vtipný/rozvážný, citlivý/zdrženlivý;
- Vstřícnost (angl. Agreeableness) – ohleduplný/bezcitný, důvěřivý/podezřivý, ochotný/neochotný;
- Neuroticismus (angl. Neuroticism) – klidný/úzkostlivý, jistý/pochybující, spokojený/nespokojený.

1.3 Autoritářská osobnost

Autoritářství je stav osobnosti, který charakterizuje velmi rigidní přístup k disciplíně, extrémní sklon k nepřátelským postojům ke společenským odchylkám a velmi netolerantní, temný pohled na to, co je dobré a co špatné (Hayesová, 2000). Autoritářská osobnost je odpověď na otázku, kterou si Adorno et al. (1950) položili na začátku svého výzkumu, když se ptali, co je ohrožením pro demokratickou společnost.

Autoritářská osobnost je dle Hewstonea a Stroebea (2006) zvláštní typ osobnosti, která je přehnaně submisivní vůči autoritám a současně zvlášť náchylná k předsudkům. Člověk autoritář je podle nich náchylný přijmout za své protidemokratické ideologie, které mohou s jeho podporou vést až k nástupu fašistického státu (Adorno et al., 1950). Balík (2004) uvádí, že autoritářská osobnost je zkrátka méně inteligentní. Ve slovníku sociologických pojmů je uvedeno, že autoritářskou osobností se označuje osobnost určitých charakteristických rysů – idealizování autorit vlastní sociální skupiny, zatíženost předsudky, víra v osudové tajemné síly, promítání vlastních vnitřních hnutí do okolního světa, agresivní hledání autority a lidí, kteří narušují konvenční hodnoty (Jandourek, 2012).

V autoritářské filosofii neexistuje pojem rovnosti, protože autoritářský charakter použije slova rovnost buď konvenčně, nebo vyhovuje-li to jeho prospěchu (Fromm, 1993). Kolář (2012) uvádí ve Výkladovém slovníku z pedagogiky, že autoritářský typ osobnosti

prosazuje své zájmy, postavení, organizaci s důrazem na dodržování pravidel a využívá svého postavení k řízení až omezování svých podřízených. Autoritářské osobnosti jsou přitahovány prostředím, kde mohou svoji patologii skrývat za institucionalizovanou autoritu, nebo dokonce bez obav dávat najevo svoje neurotické obsese ve jménu dodržování mýtu hrdiny v kultuře (Lukas et al., 2008).

Fromm (2016) za autoritářské považuje individuuum vyžadující disciplínu. Autoritářský charakter Fromm vymezil jako typ osobnosti, pro kterou je vždy důležitý její postoj k autoritě. (Lukas, Smolík, 2008). Strach z autoritářství nakonec slouží k racionalizaci jakéhosi druhu šílenství a k touze uniknout ze skutečnosti (Fromm, 1993). V souvislosti s autoritářstvím Fromm rozlišuje racionální a iracionální autoritu. Racionální autorita má svůj původ, pravomoci, kdežto iracionální autorita má naproti tomu vždy svůj původ pouze v moci, kterou má dotyčný nad lidmi (Lukas et al., 2008). V 19. století ti, kdo vládli, vykonávali otevřenou, přímou autoritu – králové, vlády, kněží, zaměstnavatelé, rodiče, učitelé (Fromm, 2016).

Autoritář je osobností, která je odcizena od vnitřních hodnot, postrádá sebevědomí a uniká od sebezpytování (Krejčí, 2004). Jedinec je emocionálně závislý, jeho zájem o blaho druhých je relativně malý a navíc je extrémně nedůvěřivý vůči všemu novému a cizímu či jen jinému (Lukas et al. 2008). Nejvíce autoritářské osobnosti jsou zkrátka takové, které mají nízké vzdělání nebo pocházejí z rodinného prostředí charakteristického rovněž nízkým vzděláním (Balík, 2004). Autoritářskému charakteru nechybí aktivita, odvaha a víra, ovšem tyto vlastnosti pro něj mají úplně odlišný význam než pro člověka, jenž netouží po podrobení (Fromm, 1993). Nakonečný (2009) spojuje komplex postojů zvaných autoritativnost s typickými postoji střední třídy, nekritickým obdivem k vůdcům, tvrdým odsudkem těch, kdo ohrožují tradiční postoje a hodnoty (např. underground stíhaný komunisty v časech normalizace), prosazováním trestu smrti (Novák, 2002). Rysem, který je společný veškerému autoritářskému myšlení, je přesvědčení, že život je určován silami mimo člověka samého, mimo jeho zájmy a přání (Fromm, 1993).

Důležité je rozlišovat autoritu od autoritářství. Autoritářská osobnost se vyznačuje podrobením a poslušností vůči nadřízeným a naopak pohrdáním a agresí vůči těm, jež takový člověk pokládá za méněcenné (Vališová, 2008). Autoritářství je důsledkem slabé

úrovně již dosaženého poznání, vědění a neschopnosti kognice. Autoritářství poskytuje ukazatele základních potřeb a podporuje názor zaměřený na skupinu (Luttif, 2017). Potíže s pochopením komplikované skutečnosti vedou k tomu, že se lidé dovolávají názorů a pokynů autorit a používají zjednodušené, černobílé kategorie myšlení (Balík, 2004). Autoritářství má sklony k předsudkům vůči jiným skupinám a zdá se, že vzniká v domácím prostředí vyznačujícím se rigidně moralistickou kázní. Autoritářem je zpravidla ten, jemuž se nedaří být autoritou (Vališová, 2008). Cakirpalogla (2009) vnímá autoritářství jako ideologii, jako relativně organizovaný a stabilní systém názorů, hodnot a postojů. Jiné obecnější výzkumy přinesly poznatky, že autoritářství koreluje ani ne tak s úrovní vzdělání, jako spíše s inteligencí, což jsou ovšem kategorie úzce spolu spjaté (Balík, 2004).

K výzkumům autoritářské osobnosti nejvýrazněji přispěl Theodor W. Adorno (1903-1969). Adorno je jedním z nejznámějších stoupců frankfurtské kritické teorie, která „má za úkol skutečnost nejen popisovat a vysvětlovat, nýbrž také interpretovat hodnotícím způsobem“ (Šubrt, 2001). Autoritářská osobnost je postojově nepevná osobnost, mající potřebu identifikace s autoritou, tak získává neopodstatněný, ale psychologicky nesmírně účinný dojem, že se sama stává součástí oné autority a přejímá všechny její domnělé klady a předosti (Žantovský, 2015). Jednou z věcí, kterou se prezentuje autoritářská osobnost, je ta, že obecně vnímá ostatní jedince jako a priori špatné a nedokonalé, kteří potřebují zdokonalit, vzdělat, proškolit, kontrolovat, a jedině sám autoritář se považuje za dokonalého a hodného uznání širokého okolí (Lukas et al., 2008).

Významný sociální vědec a představitel humanistické psychologie Abraham Maslow za typické rysy autoritářského charakteru považuje (Krejčí, 2004):

- Sklon zobecňovat charakteristiky převahy či nepohodlnosti;
- Identifikace dobroty se slabostí a snaha využít je ve svůj prospěch;
- Hierarchické vědomí, což je tendence vnímat ostatní lidi jako soupeře, kteří zaujímají buď vyšší, nebo nižší postavení než autoritářská osobnost. Důležité nejsou vnitřní kvality člověka, ale vnější atributy moci;
- Úsilí o vnější atributy prestiže, jako jsou moc, peníze, status a podobné;
- Přítomnost nepřátelství, nenávisi a předsudků v charakteru;

- Vnitropsychický konflikt;
- Pocit viny, který plodí pocit nepřátelství;
- Sadomasochistické tendence;
- Neustálá nespokojenost a neschopnost dosáhnout životního uspokojení.

1.3.1 Autoritářská osobnost dle Theodora Adorna

Theodor Adorno ve známé studii *Autoritářská osobnost* vystihuje podstatu antisemitismu. Tvrdí, že antisemitismus představuje ideologii, relativně organizovaný a stabilní systém názorů, hodnot a postojů týkajících se židů a židovsko-nežidovských relací (Cakirpaloglu, 2009). Autoritářská osobnost to nemá snadné, bojí se potrestání, což jí umožňuje jednat sebeprosazujícím se způsobem jen tam, kde asertivitu posvěcuje patřičná autorita (Novák, 2002). Adorno a kol. (1950) tvrdí, že rovnováha u autoritářské osobnosti je narušena rodiči, kteří prosazovali příliš přísnou disciplinární výchovu a příliš úzkostně dbají na konformitu dítěte, co se týče společenských mravů. Tato výchova měla podle nich za následek, že vzhledem k obávaným důsledkům jejího přímého vyjádření byla přirozená agresivita dítěte k rodičům přeměřována k alternativním cílům (Hewstone et al., 2006). Ideologie se skládá z negativních názorů vůči židům (např. že jsou bezohlední, klanoví, zaměřeni na získání moci), nepřátelských postojů vůči nim (např. že je třeba je odstranit, omezit, podřít je nežidům), a morálních hodnot, které podporují tyto názory a ospravedlňují tyto postoje (Cakirpaloglu, 2009).

T. W. Adorno je autorem klasického konceptu tzv. autoritativní osobnosti, která je svými rysy predisponována k předsudkům a vyznačuje se komplexem příznaků autoritativních postojů (Novák, 2002). Adorno byl jedním z nejznámějších stoupců frankfurtské kritické teorie (Lukas et al., 2008). Podle Adorna (1950) patří k významným rysům autoritářské osobnosti to, že vše je uspořádáno, problémy neexistují, tvrzení nejsou ospravedlňována. Celý sortiment hodnot, i těch nejpochybnějších, je určen předem a všechno úsilí je zaměřeno jen na identifikaci skupin, osob a ras. Podstatou autoritářského svědomí nebo heteronomní morálky jsou tedy normy, jejichž původ se nachází mimo dosah jedince (Cakirpaloglu, 2004).

Přestože byl Fromm jedním z prvních psychologů, který se zaměřil na autoritářskou osobnost, respektive na problematiku autoritářství, stavěl se rezervovaně k Adornovým

závěrům a přístupům, vytýkal mu především behavioristický způsob popisu autoritářské osobnosti, přestože jeho závěry i přístup byly podobné (Lukas et al., 2008). Fromm (2016) v podstatě chápe autoritářství jako reakci na nutnost individualizace zajišťující únik proti pocitům odcizení způsobených požadavkem individualizace. Adorno et al. (1950) jednoznačně konstatuje, že potřeba jedince identifikovat se s autoritativní (až autoritářskou) osobností je výslednicí komplexu méněcennosti. Postojově nepevná osobnost, mající potřebu identifikace s autoritou, tak získává neopodstatněný, ale psychologicky nesmírně účinný dojem, že se sama stává součástí oné autority a přejímá všechny její domnělé klady či přednosti (Žantovský, 2015). Vlastní etnikum je vnímáno povznešeně ve smyslu morálky, způsobilosti a v obecném vývoji. Vlastní etnické skupině rovněž náleží vyšší moc a status, pokud je však její status nižší nebo v ohrožení, etnocentrik tuto skutečnost vnímá jako důkaz perzekuce a šikany (Adorno et al., 1950).

Fromm (2016) se pokusil vysvětlit nástup fašismu a našel jako jeho příčinu strach ze svobody a potřebu úniku. Za jeden z prostředků označil autoritářství a nahlédl na fašismus jinak, než bylo a dodnes je obvyklé, a tak připravil teze pro další badatele. Vzápětí tyto teze zúročil výzkumný tým, který je spojován především se jménem T. W. Adorna a se studií *Autoritářská osobnost* (Adorno et al., 1950). Pokud hovoříme o autoritářské osobnosti, myslíme tím osobností strukturu spojenou s předsudky (včetně sexuálních), vznikající projekcí potlačených vlastních negativních rysů do skupin, které se nějak rasově odlišují. Jedná se tedy o osobnost, jejíž sociální postoje jsou organizovány kolem ústředních hodnot moci a autority (Žantovský, 2015).

T. W. Adorno a jeho kolegové (1950) tvrdí, že základem lidských předsudků je určitý typ osobnosti. Díky výchově inklinují jisté typy lidí k předsudkům vůči vnějším skupinám. Jsou to lidé, jejichž rodiče prosazovali velmi tvrdou disciplínu. Ta vyvolala u dítěte silně agresivní pocity, ale neumožňovala, aby dítě tyto pocity vyjádřilo. (Hayesová, 2000). Adorno ve svých poznámkách o autoritářské osobnosti, které nebyly zahrnuty do publikované práce z roku 1950, sepsal řadu námitek, které zpochybňují představu o základní struktuře osobnosti (Gordon, 2017). V knize *Autoritářská osobnost* (Adorno et al., 1950) je autoritářský člověk charakterizován jako slabé a závislé individuum, které zasvětilo svou schopnost prožitku sebe a ostatních snaze udržet nejistý pořádek a bezpečnost.

1.4 Hodnoty a postoje

V životě člověka jsou klíčovou kategorií hodnoty a postoje. Snaha o jejich dosažení je následně vnímána jako různě silná nutnost, protože se tak uspokojují naše potřeby nebo vzbuzují pocity zalíbení (Urban, 2017). Hodnoty jsou interaktivní reflexí individuálních nebo kolektivních představ o tom, co je v dané kultuře a čase ideální (ve smyslu dobré, žádoucí, přiměřené, povolené, vkusné) a co je nemístné a nežádoucí, tj. hodnoty slouží ke stanovení cílů, slouží jako kritérium pro hodnocení jednání druhých a jako základ posuzování míry společenské prospěšnosti (Sekot, 2004). Reichel (2008) podotýká, že hodnoty mají nebo mohou mít velmi rozmanitou podobu od abstraktních idejí (spravedlnost, dobro, krása, štěstí) a nemateriálních projevů (seberealizace, prestiž, radost z radosti druhých) až po zcela materiální (peníze, automobil, rodinný dům, oblečení). S tím souvisí, že cesty k jejich dosažení, případně udržení, jsou různorodé a spojené s překonáváním různých nesnází a překážek.

Výrost a Slaměník (2008) tvrdí, že postoje ukazují to, co konkrétně upřednostňujeme nebo co nemáme rádi, a vyjadřují náš konkrétní vztah k objektům v blízkém prostředí. Postojem se ve společenských vědách rozumí orientace chování nebo usuzování, když vykazují jistou koherenci a stabilitu, dále tendence reagovat kladně nebo záporně na určité osoby, předměty a situace (Urban, 2017). Oblast změny postoje se orientuje na problematiku přesvědčování a úspěšnost pokusu někoho o něčem přesvědčit bývá ovlivněna charakteristikami komunikačního zdroje (Bendl, 2015). U postojů může být objektem cokoli – osoby, skupiny či neživé věci; předmět postoje může být jak abstraktní, tak konkrétní (Hewstone et al., 2006). Albarracín et al. (2014) zmiňuje, že značné množství jich získáváme v průběhu primární socializace v rámci rodiny a jedná se často o postoje, které se stávají součástí struktury osobnosti člověka. Postoje hrají významnou roli ve struktuře psychiky, která souvisí s potřebou nacházet smysl v událostech, s nimiž se v životě vypořádáváme, a porozumět tak světu (Kosek, 2012).

1.4.1 Předsudky

Předsudky představují kategorická, emocionálně nabitá a paušální hodnocení druhých lidí, jejich chování nebo určitých jevů v okolní realitě a z nich plynoucí postoje (Urban, 2017). Za podstatné znaky předsudků lze pokládat emočně silné postoje a jako takové jsou velmi odolné vůči změnám (Nakonečný, 2009). Rozlišujeme pozitivní

předsudky (tzv. předsudky pro) a negativní předsudky (tzv. předsudky proti). Předsudky lze vnímat jako klasický příklad chyby v procesu vnímání. V případě negativních předsudků se může jednat o nechuť připustit u tzv. nepřítele (cizince, nesympatického jedince) ctnost (Urban, 2017).

Předsudky jsou postoje ukotvené tradicí, proto se v publikacích uvádí, že jsou specifickým druhem postojů (Nakonečný, 2009). Obecná shoda panuje v tom, že předsudky vznikaly a stále vznikají proto, že lidé jsou odlišní, pocházejí z různých civilizací, kultur a mluví různými jazyky (Kosek, 2011). Problematika předsudků je složitá, snažíme-li se je omezovat, musíme s touto složitostí počítat. Snaha o vytvoření společnosti, ve které by všichni lidé žili v obstojných sociálních podmínkách, měli zaměstnání, bydlení a podobně, by tedy nejspíše značně přispěla ke snížení předsudků ve společnosti, i když by je asi zcela nevymýtila (Hayesová, 2000).

1.4.2 Stereotypy

Stereotypy jsou komplexem představ, které o sobě mají příslušníci společenských skupin. Autostereotyp je obraz, který si o sobě sám vytváří jedinec nebo členové nějakého společenství a je založen na ustálených a ustrnulých představách (Jandourek, 2012). Příkladem autostereotypů jsou např. Čechy pronášená tvrzení – „Co Čech to muzikant. Co Čech, to zlaté ručičky!“ (Urban, 2017). Novák (2002) také popisuje, že autostereotypy jsou mínění a představy, jež mají členové jisté skupiny sami o sobě. Dále se uvádí tzv. heterostereotyp, např. když Čech říká: „Co muslim, to terorista. Co Rom, to parazit a zloděj!“ (Urban, 2017). Stejně ho popisuje i Novák (2002) a tvrdí, že heterostereotypy jsou mínění a představy, jež mají členové určité skupiny osob o členech jiných skupin. S oběma stereotypy úzce souvisí faktor skupinového předsudku. Allport (2004) o stereotypech uvádí, že mohou vzniknout z části pravdy, která lidem pomáhá zjednodušit si kategorie a slouží jako projekční plátno našim vlastním vnitřním konfliktům. Ať chceme nebo ne, vnímáme stereotypně příslušníky cizích skupin očima vlastní skupiny.

Stereotypy se mohou stát zdrojem životních jistot (osvědčily se a život potvrdil jejich platnost), ale také nekompromisnosti ve smyslu strnulosti a omezenosti (Urban, 2017). Ve Slovníku sociální práce Matoušek (2016) tvrdí, že pro sociální práci jsou významné

stereotypy většinové společnosti týkající se klientů, případně rodin. V takovém případě jsou stereotypy příčinou značného ochuzení lidského života, neboť znemožňují, aby byl člověk příjemně překvapen, aby byl něčím novým a neočekávaným obohacen (Urban, 2017). Stereotyp ale současně představuje podporu orientace ve světě a bez něj se v žádném případě nelze obejít (Jirásková, 2006). Urban (2017) uvádí, že i stereotypy se vyznačují nerozlišným, často iracionálním a předsudečným hodnocením nějak zvláštních skupin a jejich členů (zpravidla etnicky, sexuálně, ideologicky, nábožensky nebo životně stylově odlišných).

1.5 Sociální práce

Sociální práce má vlastní odbornou přípravu neboli vstupní kritéria do profese, má vlastní teorii a metody, klíčové kompetence, etický kodex a systém dalšího vzdělávání (Vojtíšek, 2017). Sociální práce spadá mezi tzv. pomáhající profese a je to společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je vysvětlování a řešení sociálních problémů (Malík et al., 2014). Hartl a Hartlová (2009) v Psychologickém slovníku definují sociální práci jako profesi, jejíž teorie, výzkum a praxe se zaměřují na pomoc druhým, identifikaci, řešení jejich problémů a na získávání nových poznatků o člověku a jeho podmínkách k životu tak, aby mohla být pomoc účinnější; do této skupiny patří lékaři, psychologové, sociální pracovníci, speciální pedagogové, šířeji i fyzioterapeuti, balneologičtí pracovníci apod.

Převážná většina sociálních pracovníků vnímá sociální práci jako samostatnou profesi, argumentuje přitom jak vnitřními, tak vnějšími znaky profese. Mezi vnitřní znaky patří soulad osobních hodnot s hodnotami sociální práce a schopnost sebe-vymezení mezi ostatními profesemi (Vojtíšek, 2017). Sociální práce se opírá jednak o rámec společenské solidarity, jednak o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu (Malík et al., 2014). Matoušek (2011) uvádí, že sociální práce a její aktivity i jejich rozsah a podoba se do značné míry odvíjejí od politických rozhodnutí. Gulová (2011) uvádí, že sociální práce se stále rozvíjí, přičemž její základy tvoří solidarita, subsidiarita, spravedlnost a zejména obecné blaho.

Sociální práce je v české společnosti zaměňovaná za široce chápané sociální služby, které vykonávají pomáhající pracovníci různých oborů s diferencovanou úrovní kvalifikace

(například psychologové, ošetřovatelé, lékaři, manažeři volného času, fyzioterapeuti apod.) (Vrbický, 2014). V očích veřejnosti, zákonodárců, klientů toto pojetí vyvolává dojem, že výkon sociální práce tak mohou zajišťovat pracovníci výše uvedených oborů (Elichová, 2017). Sociální práce nese závazek na sociální změny a rozvoj, sociální soudržnost a posílení a osvobození lidí (Ornellas et al., 2018). Sociální práce se spolupodílí na utváření života společnosti a přispívá k pozitivnímu sociálnímu klimatu (Malík et al., 2014). Ve Slovníku sociální práce Matoušek (2016) uvádí, že sociální práce je hlavním přístupem při poskytování sociální pomoci a opírá se o rámec společenské solidarity a také o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu.

Sociální práce se realizuje v organizačním kontextu určité organizace – tj. v rámci seskupení lidí, které vzniklo kvůli dosažení určitých cílů. Organizace je souborem sociálních vztahů, prostřednictvím kterých je ovlivněna sociální konstrukce sociální práce (Ševčíková et al., 2010). Sociální práce jako činnost je profesionální aktivita, která produkuje podmínky pro rozvoj a lepší využití zdrojů jednotlivce, skupin, komunit a společnosti využíváním prostředků analýzy a komunikace, profesionálním utvářením a usnadňováním vzájemné interakce, změnou legislativních a společenských podmínek, s cílem ochránit a posílit zejména znevýhodněné a ohrožené skupiny ve společnosti (Matoušek, 2011). V posledních desetiletích je vyvíjen neustálý tlak na organizace k tomu, aby zvyšovaly efektivitu, vytvořily impuls pro zkoumání alternativních formátů umístění (Vassos et al., 2018). Musil a Nečasová (2008) tvrdí, že v praxi se setkáváme s různými představami o sociální práci, například, že sociální pracovník bude klientům pomáhat překonávat veškeré nesnáze.

Sociální práce zprostředkovává a odráží převažující ideály ve společnosti. Její identita se vyvíjí v napětí mezi společenskou situací, sociální situací klientů a situací profesí (Baštecká, 2001). Sociální práce je v současnosti chápána jako profese založená na hodnotách, na respektu k hodnotě a důstojnosti všech lidí a na právech, které z toho vyplývají (Balogová et al., 2017). Tato pomáhající profese má širokou oblast zahrnující mikro-, mezo- a makro-oblasti (Gray et al., 2017). Sociální práce vznikla jako pracovní nástroj institucí sekundární sociability, jejichž úkolem je řešit problémy moderní společnosti generované procesem modernizace, který připravil lidi o tradiční sociální opory, a ve své současné druhé fázi modernizace vyžaduje redukci institucí sociability

a organizaci sociální práce na principech tržní ekonomiky, protože ekonomika vystupuje jako paradigma společně ve všech sociálních a humanitních vědách (Elichová, 2017).

Hodnoty v profesionální sociální práci mohou být rozpoznány, jako například zásada respektování svobodného rozhodování v případě osob, které svým chováním škodí sobě nebo druhým (Řezníček, 1994). V důsledku své rozsáhlosti neobsahuje profese jednotnou profesní identitu (Forenza et al., 2018). Důležité je respektovat svobodné rozhodnutí klientů, tj. jejich právo žít život podle vlastních představ, a respektovat lidskou důstojnost klientů (Řezníček, 1994). Gulová (2011) v své knize uvádí cíl sociální práce, kterým je zejména podpořit schopnost klienta řešit situaci, ve které se nachází, přijmout a pracovat s problémy, jež ho obklopují, a v daném problému se vyvíjet a pracovat na zlepšení současného stavu. Sociální práce využívá mnoho nástrojů ke zlepšení nepříznivé sociální situace lidí ve společnosti, ať už to je finanční, či materiální pomoc, osobní služby či výzkumné aktivity (Malík et al., 2014).

1.5.1 Pomoc a kontrola v sociální práci

Úlehla (2009) rozlišuje dva postoje sociálního pracovníka ke klientovi: pomoc a kontrola. Oba pojmy jsou důležité a pracovník je může vzájemně kombinovat tak, aby byla výsledná pomoc klientovi co nejpotřebnější a nejefektivnější (Géringová, 2011). Kontrolou upřednostňuje sociální pracovník zájmy ostatních subjektů nad zájmy klienta, i když se říká, že je to v jeho vlastním zájmu (Úlehla, 2009). V případě pomoci se jedná o spolupráci, kdy pomáhající nabízí svou pomoc, dojedná zakázku a klient je kompetentní v rozhodování (Géringová, 2011). Čím zodpovědněji dokáže klient se svou mocí zacházet, tím méně je potřeba kontroly (Nečasová, 2013).

Úlehla (2009) uvádí čtyři způsoby pomoci:

- **Doprovázení:** pracovník poskytuje klientovi pevnou oporu, své schopnosti a pomáhá klientovi zvládat jeho problém.
- **Vzdělávání:** si klient musí od pracovníka vyžádat a pracovník mu jej poskytne až tehdy, kdy si ověří, že si jej klient vážně přeje. Pracovník by měl dbát na to, aby se nepovyšoval nad klienta, neboť by nevykonával vzdělávání, ale vykonával by nad klientem dozor, který spadá do kontrolní práce.

- Poradenství: pracovník pomáhá klientovi najít a využívat jeho možnosti při řešení problému za pomoci rad a nápadů.
- Terapie neboli intervence: pracovník s klientem společně hledá řešení, jak zneškodnit problém. Pracovník klienta motivuje, zmocňuje a staví na jeho aktivní spolupráci.

Podle Kappla (2008) je nevyhnutelné, aby sociální pracovník dokázal zacházet s mocí, aby ji užíval pro správný účel a spravedlivě, aby byl schopen objasnit klientovi konkrétní užívání moci, případně před ním své užívání mocenských kroků dokázal obhájit. Dle Úlehly (2009) dochází ke zneužívání moci tím, že pracovník vykonává kontrolu pod záminkou pomáhaní a prosazuje své cíle na úkor přání klienta. Kopriva (2006) popisuje, že sociální pracovníci musí v některých situacích jednat proti vůli klienta, z pozice úřední moci, a jsou tak spojováni s represivní a státní mocí. Kappl (2008) je přesvědčen o tom, že je klientům díky psychologicky zaměřené terapeutické práci vnucována interní kontrola, kdy klient sám sebe kontroluje, aby se neodlišoval od normy společnosti, a tudíž v těchto případech není v takové míře nutná kontrola od sociálních pracovníků, což je společností vnímáno lépe.

Úlehla (2009) rozděluje kontrolu na čtyři stupně podle míry zodpovědnosti za klienta:

- Opatrování: pracovník nevěří v možnosti a schopnosti klienta. Jedná se o nejtvrděší formu kontroly a pracovník přebírá za klienta úplnou zodpovědnost a starost.
- Dozor: pracovník vidí klienta jako neschopného řešit své problémy a pracovník především kontroluje, jak klient plní stanovené úkoly. Při dozorování hledá pracovník možnosti, jak by bylo možné zařídit, aby mohl s klientem pracovat na základě pomoci.
- Přesvědčování neboli motivování: pracovník přesvědčuje klienta, aby souhlasil s nabídnutými možnostmi, a pevně věří v jeho schopnosti. Pokud klienta přesvědčí klienta, pracuje s ním dále pomocí prostředků pomoci. Hlavním cílem je motivovat klienta, aby změnil své postoje.
- Vyjasňování: dochází k vyjasňování toho, co bude předmětem spolupráce. Je důležité si vyjasnit, jestli je pracovník schopný naplnit klientovy požadavky, případně vymezit pravidla a cíle vzájemné spolupráce. Vyjasňování se provádí

na začátku spolupráce a pracovník volí mezi doprovázením jako prostředkem pomoci a vyjasňováním jako prostředkem kontroly.

1.5.1 Autorita/moc v sociální práci

Zajímavý je vztah autority a moci, který v našem myšlení leckdy splývá, ačkoliv mají oba pojmy rozdílný výklad (Géringová, 2011). Nedílnou součástí sociální práce je uplatňování moci a autority (Janebová, 2008). Musil (2004) vymezil pojem moc jako schopnost způsobit změnu chování klienta, která odpovídá záměrům sociálního pracovníka. Naproti tomu autorita pomáhajícího spočívá v přesvědčení klienta, že když jej bude chtít sociální pracovník ovlivnit, jeho snaha je oprávněná a díky tomu může být úspěšná (Musil, 2004). Způsob, jakým sociální pracovníci rozumí přirozenosti moci a autority ve své profesi a svému vztahu k nim, se významně přenáší na jejich efektivitu coby profesionálů (Taylor, 1995).

Dle Kopřivy (2006) je moc důležitá i při pomáhání, neboť klient je bezmocný už jen tím, že něco potřebuje, a pracovník je mocný tím, že klienta zplnomocňuje. Autor dále uvádí, že mocenská pozice u pracovníků velmi ovlivňuje způsob poskytování pomoci a vyvolává u klientů odstup a nedůvěru, avšak v určitých případech je nezbytná, protože usnadňuje jednání s klienty. Podle Baštecké (2005) mohou potíže s mocí u pracovníků pomáhajících profesích vyústit v tzv. syndrom pomáhajícího, který vzniká transformací bezmoci do nutkové potřeby péče o ostatní na úkor pomáhajícího jedince a který částečně souvisí se syndromem vyhoření.

Uplatňování moci je v jednotlivých pomáhajících profesích různé a pohled na její používání se stále mění, ale platí, že k některým profesím patří více a k některým méně (Géringová, 2001). Kopřiva (2006) odlišuje moc institucionálně přidělenou, která má určité výhody a pravomoci pro sociálního pracovníka, ale jejíž nevýhodou je, že sociální pracovník má zkomplikované podmínky pro to, aby k němu klient přistupoval s důvěrou, a moc bez formálních pravomocí, kdy klient vedení sociálního pracovníka přijímá. Moc nelze chápat jako „neměnnou proměnnou“, ale jako osobní volbu sociálního pracovníka (Janebová, 2008).

Kvůli různorodosti sociální práce způsobují v její autoritě další chaos zastoupené předsudky, jež kolem ní stále panují (Elichová, 2016). Důležité je pochopit, jak o své vlastní profesionalitě smýšlí samotný sociální pracovník (Baláž, 2017). Stále přetrvává představa, že sociální pracovník je administrativním pracovníkem, který jen zprostředkovává dávky pasivním klientům (Elichová, 2016). Aby mohl mít sociální pracovník pocit autority a moci, musí mít především jasno ve svých vlastních osobních hodnotách (Elichová, 2016). Kappl (2008) zdůrazňuje skutečnost, že sociální pracovníci často vzdorují náročnému úkolu, a to přinutit klienta ke změně chování, kdy se musí rozhodnout, zda využijí mocenské prostředky nebo zda přejít na optimálnější prostředek, kterým je komunikace, jež je účinnou součástí moci. Se zneužíváním moci při přebírání kontroly v sociální práci souvisí neprofesionální techniky, jako je nátlak, vydírání či manipulace apod. (Úlehla, 2009).

1.5.2 Sociální pracovník

Specifikem kvalifikovaného sociálního pracovníka je schopnost propojovat a koordinovat další obory k řešení obtížné sociální situace klienta (Vojtíšek, 2017). Malík a Holasová (2014) uvádějí, že sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám či komunitám dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění a pomáhají utvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky. Sociální pracovníci musejí ve své každodenní praxi uplatňovat teorie a metody sociální práce vybraným způsobem, vykonávat svou práci v souladu s etickými zásadami, umět pracovat se širokou škálou cílových skupin a umět se vypořádat s jejich specifickými problémy (Matoušek, 2011). Sociálnímu pracovníkovi je často připisované dominantní postavení a klientovi naopak postavení podřazené, submisivní. Z pohledu působení sociálního pracovníka na klienta je důležité zejména:

- Oprávnění sociálního pracovníka, které je mu dané zákonem a jeho pozicí v dané instituci;
- Působení odbornosti sociálního pracovníka na klienta;
- Vliv organizační struktury konkrétního pracoviště (Balogová et al., 2017).

Na straně sociálního pracovníka jde o práci s teoriemi o interpretaci role profese sociálního pracovníka (Elichová, 2017). Etické zásady jednání sociálních pracovníků jsou ukotveny v etických kodexech a v souladu s nimi by měli sociální pracovníci činit svá

etická rozhodnutí (Malík et al., 2014). Musil (2008) definoval na základě výzkumu sociálních pracovníků v ČR čtyři kategorie pojetí sociální práce: administrativní, profesionální, aktivistické a filantropické. V jejich rámci pak jeden pracovník může interpretovat kvalitní sociální práci jako dobře odvedený administrativní úkon, jiný jako dobrý vztah s klientem (Elichová, 2017). Toto tvrzení potvrzuje Musil (2013), když říká, že jde o jednu se dvou běžných záměn sociální práce za administraci státem financovaných nebo dotovaných kompenzací (dávek či služeb) těch osobních deficitů občanů, které lidem brání uspokojovat jejich potřeby.

Role sociálního pracovníka je formována profesními očekáváními, jimiž rozumíme soustavu předpokladů vymezujících jeho úlohy a sociální procesy, kterými se člověk sociálním pracovníkem stává (Ševčíková et al., 2010). Společnost akceptuje, že sociální pracovníci za určitých podmínek odebírají děti z rodinného prostředí, provádí bytové kontroly, získávají informace od dalších institucí a provádí další nepopulární úkony, které působí na společnost spíše negativně (Kappl, 2008). Tyto úkony jsou dle Kappla (2008) v některých krajních případech nutné, neboť vedou k ochraně zájmů klienta a zabraňují rozsáhlejšímu poškození. Osobnost sociálního pracovníka, jeho zkušenosti a schopnosti často hrají v poskytování odborné pomoci klientům stěžejní roli (Malík et al., 2014). Mezi vlastnosti sociálního pracovníka by měly patřit: důvěryhodnost, empatie, cílevědomost, iniciativa, samostatnost, schopnost naslouchání, smysl pro poznání souvislostí, abstrakce, předvídavost, nápaditost, sebekritičnost, vysoká motivace, odolnost k neúspěchu, schopnost nést riziko, schopnost projevit nedůvěru vůči autoritám, zájem o informace, odmítání rychlých závěrů a odmítání stereotypů (Gulová, 2011). Cílem sociálních pracovníků je dopomoci jednotlivcům, komunitám, skupinám i rodinám k optimálnímu sociálnímu fungování a zároveň se podílejí na vytváření příznivých podmínek ve společnosti (Matoušek, 2011).

Profesní očekávání jsou ovlivněna historií sociální práce, jejími vztahy k jiným profesím a mohou variovat s ohledem na sociokulturní podmínky (Ševčíková et al., 2010). Nároky na profesi sociálního pracovníka se budou neustále zvyšovat, protože postmoderní doba přináší nové požadavky na kvalifikované znalosti, změny tradičních vzorců mezilidského chování, imigraci a multikulturalismus (Elichová, 2017). Na formování jejího charakteru se významně podílí řada sociálních procesů i institucí, které nemají přímé spojení s akademickou či praktickou rovinou sociální práce, příkladem mohou být politické

a legislativní změny, zájmy jiných profesí atd. Politická a veřejná percepce sociálních potřeb podmiňuje společenskou reakci na tyto potřeby (Ševčíková et al., 2010).

Odbornost sociálního pracovníka se vyznačuje tím, že je schopen se znalostí základů sociologie, psychologie, zdravotní péče, práva a sociální politiky diagnostikovat konkrétní potřeby konkrétního člověka a navrhnout řešení (Matoušek, 2007). Sociální pracovník by měl být schopen akceptace bez předsudků a s tím souvisí i nemoralizování (Gulová, 2011). Dále by měl být pracovník schopen určité sebereflexe a měl by si projevy svého mocenského postavení uvědomovat (Kappl, 2008).

2 CÍL PRÁCE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY

2.1 Cíl práce

Cílem práce je identifikovat podíl autoritářské osobnosti u budoucích sociálních pracovníků.

2.2 Výzkumná otázka

S návazností na výše zmíněný cíl byla stanovena výzkumná otázka:

VO: Na jakých faktorech závisí podíl autoritářské osobnosti u budoucích sociálních pracovníků a pracovníc?

2.3 Hypotézy

Na základě výzkumné otázky byly stanoveny následující hypotézy:

H1: Studenti Sociální práce ve veřejné správě jsou více autoritářští než Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory.

H2: Studenti kombinované formy studia jsou více autoritářští než studenti prezenční formy studia.

H3: S rostoucím věkem roste podíl autoritářské osobnosti.

2.4 Operacionalizace

V souladu s hypotézami byla provedena operacionalizace pojmu „autoritářství“. V České republice neexistují normy, vycházím tedy z porovnání vlastností – konvenčnost, podřízenost, agresivita, antiintracepce, pověřivost, tvrdost, destruktivita, projektnost a sexualita. U jednotlivých dimenzí bylo provedeno bodování za odpověď. Respondent měl možnost vybrat ze dvou odpovědí. Pokud s výrokem souhlasí (tzn. respondent zakroužkoval „ano“), započítává se 1 bod. Na druhé straně, pokud s výrokem nesouhlasí (tzn. respondent zakroužkoval „ne“), nepřičítá se ani neodečítá žádný bod. Důležité je, že jedna otázka může měřit více než jednu proměnnou. Za pomoci bodové školy za zodpovězené otázky byly vypočítány průměrné hodnoty na základě počtu otázek k dané vlastnosti. Podkladem k vyhodnocení jsou kladné odpovědi na uvedené otázky. S čím větším počtem výroků respondent souhlasí, tím více je považován za autoritářského.

Dále je třeba uvést operacionalizaci struktury věku. Na základě výzkumného souboru jsem vytvořila tři kategorie, do kterých spadají studující oboru Sociální práce ve veřejné správě a Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory prezenční i kombinované formy studia. V kategorii 18 – 22 let jsou studující z prezenčních i kombinovaných forem prezenčního a bakalářského studia. Do kategorie 23 – 25 let spadají jak studující prezenční a kombinované formy, tak bakalářského nebo magisterského studia. Poslední kategorie pojímá kombinované formy studia bakalářského i magisterského typu.

3 METODIKA

3.1 Použitá metodika

Pro výzkum jsem si zvolila metodu kvantitativního výzkumu. Jedná se o výzkum, kterým lze získat reprezentativní a dostatečně velký vzorek respondentů pro potřeby statistického zpracování (Survio, 2013). Statistické šetření spočívá v systematickém shromáždění informací od jedinců nebo kolektivů, přičemž data analyzujeme statistickými metodami (Hendl, 2017).

Sběr dat byl uskutečněn pomocí metody dotazování s využitím standardizovaného dotazníku. Dotazník je formálně tvořen řadou tzv. uzavřených otázek, kdy jsou respondentovi nabízeny jednotlivé odpovědi a respondent volí jako odpověď tu jedinou variantu, která nejlépe vyhovuje jeho názoru (Baum et al., 2014). Toto šetření zachycuje lidské názory, mínění, postoje, domněnky, znalosti, popřípadě projekce budoucího jednání (Sedláková, 2015). Sociální výzkum pomocí dotazníku je velice rozšířenou technikou a jedná se o písemný způsob dotazování, což přináší určitá aplikační omezení. (Reichel, 2009). Dotazníky mohou být standardizované (univerzální) nebo mohou být vytvořeny speciálně pro dané uskupení (Bláha et al., 2017).

Pro dotazník byla použita jako nástroj měřící autoritářství F-škála (tzv. kalifornská škála). Prostřednictvím F-stupnice je možno změřit autoritativní osobnost. Písmeno F se odvozuje od slova fašismus a škála slouží k identifikaci autoritářské osobnosti (Adorno et al., 1950). Samotná Adornova práce je dodnes pilířem výzkumu problematiky autoritářské osobnosti a přinesla teorii autoritářské osobnosti a nástroj jejího měření, kterým je tzv. kalifornská škála F (Lukas et al., 2008). Úkolem tedy bylo rozpoznat jedince náchylného k předsudkům, protože takovýto jedinec má větší dispozice podlehnout fašistické ideologii a určit determinanty podílející se na formování jeho osobnostní struktury (Adorno et al., 1950). Tato studie byla zřejmě první velkou prací v politické psychologii, která kombinovala teoretická tvrzení s metodami podobnými těm, které jsou užívány v sociálních vědách (Lukas et al., 2008). F-škála byla vytvořena samostatně, tak aby měřila množství předsudků v člověku, aniž by byla explicitně zmíněná menšina, ke které by se předsudky měly stahovat a rozdělena je do několika kategorií, které jsou v jejím rámci zkoumány (Adorno et al., 1950).

Adorno et al. (1950) identifikoval a popsal devět charakteristik autoritářské osobnosti (tzv. vlastnosti F-škály), které byly základem pro tzv. kalifornskou F-škálu - je sestavená z následujících charakteristik:

- Konvencionalismus – neměnné lpění na hodnotách střední třídy a přecitlivělost ve vztahu k vnějším tlakům. Autoři pod konvencionalismem chápou přilnutí člověka k obecně vyznávaným normám a konvencím, ve společnosti;
- Podřízenost neboli autoritářská submise – nekritický vztah k idealizované autoritě vlastní skupiny neboli podrobení se, poslušnost a podřízení se;
- Agresivita neboli autoritářská agrese – tendence vyhledávat, odsuzovat, trestat osoby porušující konvenční hodnoty, autoritářská agrese je vždy směřována vůči členům outgroup, tedy objektu etnocentrických předsudků;
- Antiintracepce – odmítání subjektivity, nechuť poznávat psychické stavy vlastní a ostatních lidí. Opozice vůči subjektivitě, fantazii, imaginativnosti, jemnosti ducha. Život pověřivého člověka je řízen osudem, nikoliv jeho vlastní vůlí;
- Pověřivost a stereotypnost – připisování odpovědnosti vnějším činitelům, které jsou mimo kontrolu jedince, a víra v magickou podmíněnost osudu;
- Tvrdost – víra v sílu, odsuzování slabosti, nekompromisnost a drsnost. Nadměrný důraz na dimenzi dominance – submise, silný – slabý, vůdce – vedený, identifikace s postavami mocných, nadhodnocování konvenčních atributů ega, přehánění v prosazování se silou a tvrdostí;
- Destruktivnost a cynismus – zobecněná nenávisť k člověku a jeho zhodnocení;
- Projektivita – přesvědčení, že vnější svět je nepřátelský či nebezpečný, jde o projekce nevědomých emocionálních impulsů autoritářských osobností navenek;
- Sexualita – přisuzování nadměrného významu problematice sexu, tato kategorie například vysvětluje i trestání osob překračujících sexuální morálku.

3.2 Výzkumný soubor

Jako výzkumný soubor byli vybráni studující Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Konkrétně se jednalo o studující oboru Sociální práce ve veřejné správě a Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory prezenční i kombinované formy studia. Základní soubor tvořili respondenti od 18 let, kteří

studují bakalářský nebo navazující typ studia. V těchto oborech je celkem 362 studujících v prezenční i kombinované formě studia.

Výběr výzkumného souboru je pro proces výzkumu klíčový. Protože hledáme odpovědi na konkrétní otázky týkající se určitých oblastí, musíme zkoumat skupiny osob, které s nimi souvisí (Survio, 2013). Výzkum byl proveden v dubnu 2018. Ze 182 rozdaných tištěných dotazníků jsem zpět obdržela celkem 127, tzn. 55 respondentů odmítlo vyplnit dotazník nebo se z jiného důvodu nemohlo výzkumného šetření zúčastnit. Návratnost tištěných dotazníků je 70 %. V elektronické podobě vyplnili respondenti celkem 68 dotazníků. Celkové množství vyplněných dotazníků je 195.

Z oboru Sociální práce ve veřejné správě se účastnilo výzkumného šetření 85 respondentů a z Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory 110 respondentů. Některé ročníky absolvovaly praxi, a tak bylo těžké se s nimi spojit. Devíti ročníkům byl dotazník předán v tištěné podobě, ostatním byl zprostředkován v elektronické podobě. Kontaktovala jsem mluvčí ročníků a poprosila je o pomoc s distribucí mezi kolegy a kolegyně.

3.3 Technika sběru dat

Pro výzkum byl vytvořen dotazník (Příloha č. 1), který se skládal ze dvou částí. První část obsahuje základní informace dotazovaného (pohlaví, věk, studijní obor, typ studia, forma studia a ročník) a druhá část se skládá z tabulky názorově-postojové škály. Standardizovaný dotazník již může mít jakousi „zárodečnou“ podobu formuláře, kde jsou vytištěny v určitém pořadí otázky, na které má informant odpovědět (Reichel, 2009). Vzhledem k době, kdy originální test vznikl a skutečnosti, že je určený pro amerického respondenta, byly otázky převzaty z anglického jazyka a přeloženy.

Jedná se konkrétně o F-škálu, známou také jako F-stupnici, která nebyla přeložena do českého jazyka, a neexistují ani normy pro vyhodnocení v České republice. Otázky neboli výroky byly přeloženy z Adornovy knihy *The Authoritarian Personality*. Pokud respondent s daným výrokiem souhlasil, zakroužkoval „ano“. Naopak pokud nesouhlasil, zakroužkoval „ne“. Vytvořený dotazník obsahoval šest základních otázek a třicet výroků ze standardizovaného dotazníku. Tyto výroky jsou proměnné vlastnosti autoritářské

osobnosti – konvencionalismus, podřízenost, agresivita, antiitrospekce, pověřčivost (stereotypy), tvrdost (síla, houževnatost), destruktivita, fobie a sexualita. Jedna otázka může měřit více než jednu proměnnou.

V České republice neexistují normy k vyhodnocení dat, proto vycházím z porovnání vlastností (dimenzí) – konvenčnost, podřízenost, agresivita, antiintracepce, pověřčivost, síla, destruktivita, projektivnost a sexualita. Standardizovaný dotazník jsem vyhodnotila dle americké normy a přeložila 30 výroků z překladu originální knihy *The Authoritarian Personality*. Respondent má možnost vybrat ze dvou odpovědí. Pokud označí, že s výrokem souhlasí (tzn. zakroužkuje „ano“), započítává se 1 bod. Na druhé straně, pokud s výrokem nesouhlasí (tzn. zakroužkuje „ne“), nepřičítá se ani neodečítá žádný bod. Ke každé proměnné vlastnosti patří otázky, které tuto proměnnou měří. Níže je obsažen výpis proměnných s čísly otázek, které tuto proměnnou měří:

- Konvencionalismus - 1, 2, 3, 4;
- Podřízenost - 1, 5, 6, 7, 8, 9, 10;
- Agresivita - 2, 3, 11, 12, 13, 14, 15,16;
- Antiintracepce - 3, 4, 17, 18;
- Pověřčivost - 5, 6, 19, 20, 21, 22;
- Tvrdost - 8, 11, 12, 20, 23, 24, 25, 30;
- Destruktivnost - 26, 27;
- Projektivita - 18, 22, 25, 28, 29;
- Sexualita - 13, 16, 29 (Anesi, ©1995).

3.4 Realizace výzkumu a vyhodnocení dat

Proces sběru dat se uskutečnil od 1. 4. 2018 do 31. 4. 2018. Na úvod dotazníku byly uvedeny informace o důvodu distribuce dotazníků, pokyny k vyplnění a seznámení, že se jedná o identifikaci autoritářské osobnosti pomocí škály. Zároveň jsem respondenty ujistila, že veškeré informace a odpovědi jsou zcela anonymní. Sdělené informace byly použity výhradně jen k výzkumu diplomové práce. Celkem 88 % odpovědí jsem získala z tištěných dotazníků a zbylých 22 % bylo respondenty vyplněno prostřednictvím elektronického fóra.

Získané odpovědi z dotazníků jsem zaznamenala pomocí tabulky MS Excel a vytvořila jsem datovou matici. Pomocí této matice jsem provedla popisnou statistiku a následně vyhodnotila data ve statistickém programu. Pro testování hypotéz bylo využito programu SPSS metodou t-testu a ANOVY.

3.5 Etika

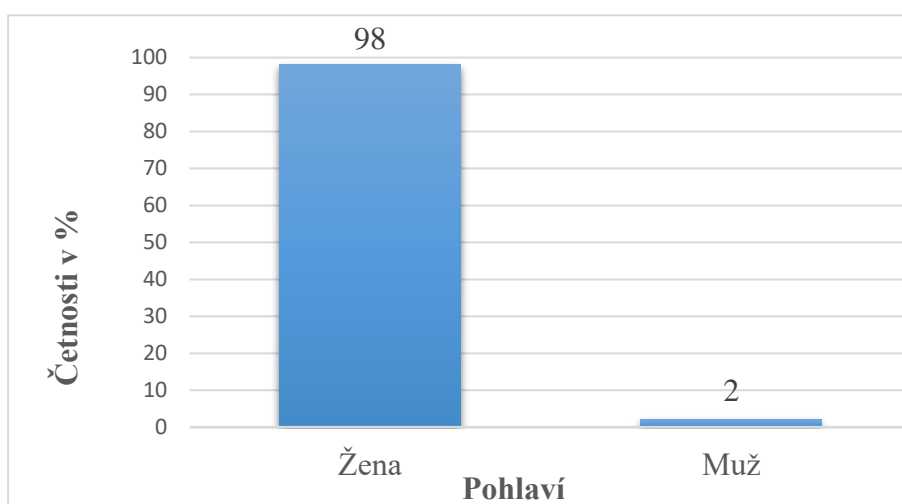
V rámci výzkumného šetření je důležité uvést patřičné kroky při distribuci dotazníků se záměrem dodržet etické principy. Opatření v souladu s etikou jsou:

- respondenti byli seznámeni s anonymní účastí, pokyny pro vypracování a vysvětlením, k čemu budou jejich odpovědi sloužit,
- vyplnění dotazníku bylo zcela dobrovolné - každý respondent mohl účast na výzkumném šetření odmítnout,
- pro případ dotazů či nahlédnutí do výsledků výzkumu na mě respondenti obdrželi kontakt.

4 VÝSLEDKY

4.1 Charakteristika výzkumného souboru

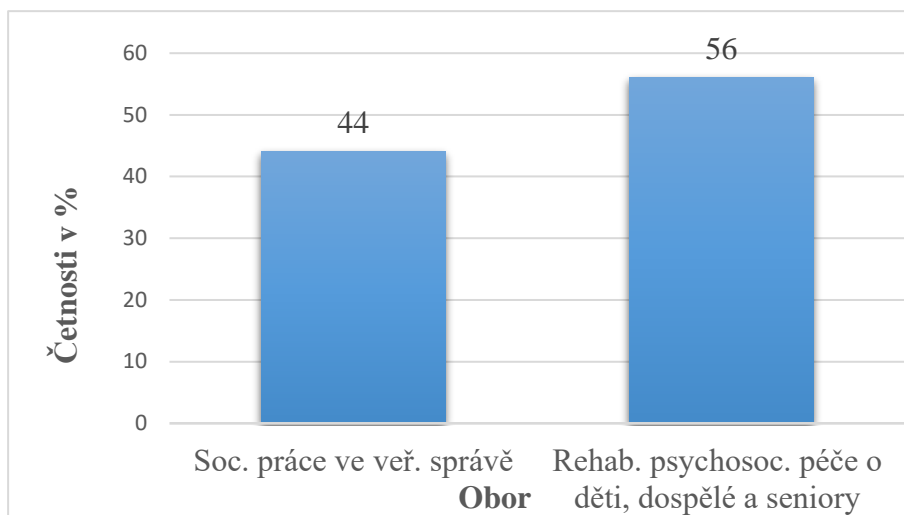
Na výzkumu se podílelo celkem 195 respondentů a jednalo se celkem o 191 respondentů ženského pohlaví a 4 respondenty mužského pohlaví. Na první pohled je zřejmá výrazná převaha žen, procentuální poměr zobrazuje obr. č. 1. Respondenti byli rozděleni dle oboru, formy studia a stanovené hranice věkové kategorie. Obecně platná skutečnost je, že obory Sociální práce ve veřejné správě a Rehabilitační psychosociální péče o děti, dospělé a seniory studují z větší části ženy.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 1: Rozdělení výzkumného souboru dle pohlaví

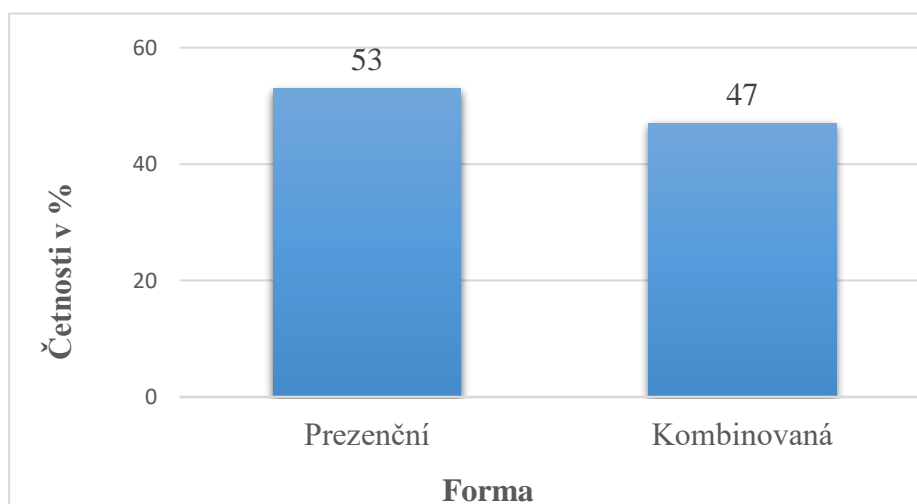
Následující obrázek udává rozložení počtu zúčastněných dle studovaného oboru. Oboru Sociální práce ve veřejné správě byl zastoupen celkem 85 respondenty (44 %) a 110 studujících bylo z oboru (56 %) Rehabilitační psychosociální péče o děti, dospělé a seniory (obr. č. 2).

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 2: Rozdělení respondentů dle oboru

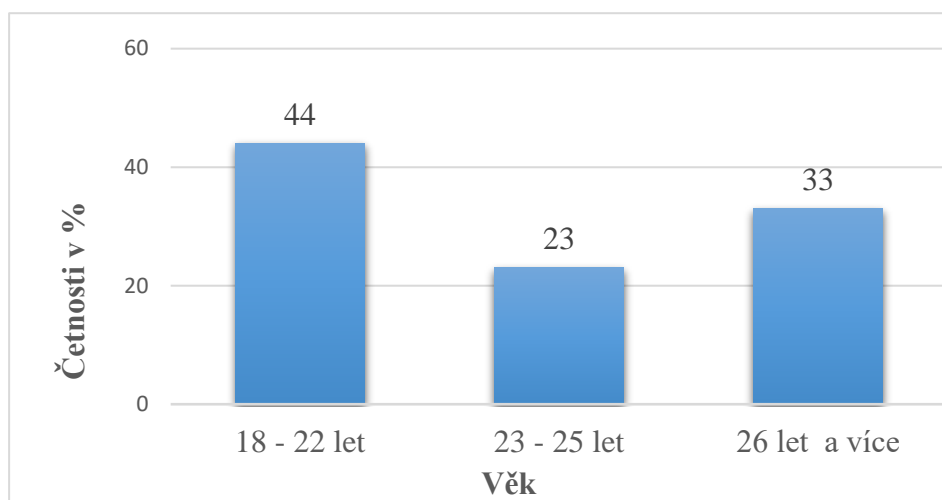
Z celkového počtu zúčastněných dle formy studia se jednalo o přibližně stejný počet respondentů (obr. č. 3). Na výzkumu se podílelo 104 prezenčních studujících, kteří tvořili 53 % výzkumného souboru, a 91 studujících kombinované formy studia, což představovalo 47 % respondentů.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 3: Rozdělení výzkumného souboru dle formy studia

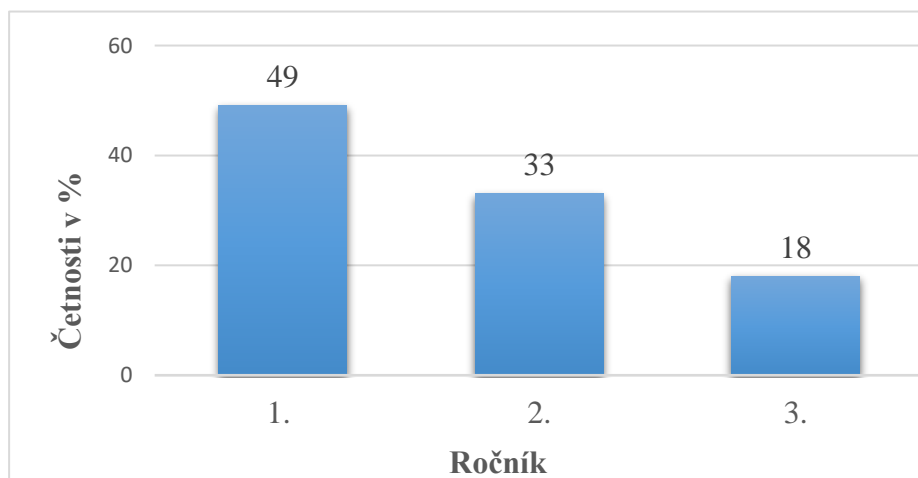
Z hlediska věkové kategorie byli respondenti rozřazeni do tří kategorií (obr. č. 4). Největší zastoupení bylo v kategorii 18 – 22 let, do které spadají studující bakalářského studia. Celkový počet byl 86 respondentů. Druhý největší vzorek byl z kategorie 26 let a více, celkem 64 respondentů, přičemž tuto skupinu studujících zastupují především studující navazujícího a kombinovaného studia. V kategorii 23 – 25 let tvořilo výzkumný soubor 45 respondentů.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 4: Rozdělení respondentů dle věkové kategorie

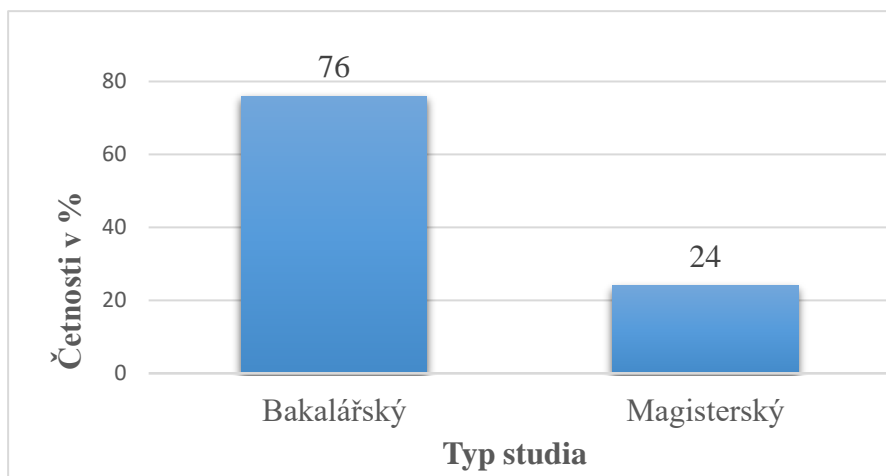
Pomocí údajů z dotazníků lze vyhodnotit účast studujících dle ročníků (obr. 5). Za 1. ročník bylo zastoupení 96 studujících, 2. ročník reprezentovalo 64 studujících a za 3. ročník se zúčastnilo 35 studujících.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 5: Rozdělení respondentů podle studovaného ročníku

Následující obrázek č. 6 ukazuje, rozčlenění výzkumného souboru podle typu studia. Z bakalářského studia odpovědělo celkem 148 dotazovaných a z magisterského/ navazujícího studia vyplnilo dotazník celkem 47 dotazovaných.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 6: Rozdělení respondentů dle typu studia

4.2 Popisná statistika

V této kapitole budou představeny konkrétní informace, které se týkají výzkumného souboru. Dále zprostředkují výsledky standardizovaného dotazníku dle Theodora Adorna z překladu originální knihy *The Authoritarian Personality*, ze které bylo vybráno 30 výroků. Respondent má možnost vybrat ze dvou odpovědí. Pokud označí, že s výrokem souhlasí (tzn. zakroužkuje „ano“) započítává se 1 bod. Na druhé straně, pokud s výrokem nesouhlasí (tzn. zakroužkuje „ne“) nepřičítá se ani neodečítá žádný bod.

Tabulka č. 1 uvádí počet odpovědí všech respondentů na jednotlivé výroky. Konkrétně kolikrát respondenti označili „ano“ a kolikrát zakroužkovali „ne“. Odpovědi na výroky byly: 2141x „ano“ a 3705x „ne“.

Tabulka č. 1: Počet odpovědí na jednotlivé výroky

Výrok	ANO		NE	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
1.	91	46,67	104	53,33
2.	123	63,08	72	36,92
3.	67	34,36	128	65,64
4.	38	19,49	157	80,51
5.	114	58,46	81	41,54
6.	22	11,28	173	88,72
7.	91	46,67	104	53,33
8.	93	47,69	102	52,31
9.	147	75,38	48	24,62
10.	15	7,69	180	92,31
11.	61	31,28	134	68,72
12.	83	42,56	111	56,92
13.	42	21,54	153	78,46
14.	72	36,92	123	63,08
15.	35	17,95	160	82,05
16.	3	1,54	192	98,46
17.	110	56,41	85	43,59
18.	161	82,56	34	17,44
19.	85	43,59	109	55,90
20.	79	40,51	116	59,49
21.	77	39,49	118	60,51
22.	31	15,90	164	84,10
23.	127	65,13	67	34,36
24.	15	7,69	180	92,31
25.	89	45,64	105	53,85
26.	87	44,62	108	55,38
27.	26	13,33	169	86,67
28.	108	55,38	87	44,62
29.	27	13,85	168	86,15
30.	22	11,28	173	88,72

Zdroj: Vlastní výzkum

Pro výsledky všech devíti vlastností bylo potřeba obodovat odpovědi (za „ano“ – 1 bod a za „ne“ 0 bodů). Tabulka č. 2 ukazuje celkový počet bodů jednotlivých dimenzí dle studijního oboru. Ke každé proměnné patří otázky, která tuto proměnnou měří. Body za jednotlivé proměnné dle zvolených parametrů (forma studia, věk) jsou uvedeny v tabulkách č. 3 a 4.

Tabulka č. 2: Součet bodů jednotlivých vlastností dle studijního oboru

Proměnná	Počet otázek měřící proměnnou	Studijní obor	
		Sociální práce ve veřejné správě	Rehabilitační psychosociální péče o děti, dospělé a seniory
konvencionalismus	4	178	141
podřízenost	7	282	291
agresivita	8	281	205
antiintracepce	4	199	177
pověřivost	6	192	216
tvrdost	8	280	289
destruktivnost	2	78	35
projektivita	5	218	198
sexualita	3	52	20

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 3: Součet bodů jednotlivých vlastností dle formy studia

Proměnná	Počet otázek měřící proměnnou	Forma studia	
		Prezenční	Kombinovaná
konvencionalismus	4	173	146
podřízenost	7	335	238
agresivita	8	236	250
antiintracepce	4	207	168
pověřivost	6	238	170
tvrdost	8	311	258
destruktivnost	2	53	60
projektivita	5	231	185
sexualita	3	39	33

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 4: Součet bodů jednotlivých vlastností dle věkové kategorie

Proměnná	Počet otázek měřící proměnnou	Věk (let)		
		18 - 22	23 - 25	26 a více
konvencionalismus	4	153	80	86
podřízenost	7	287	131	155
agresivita	8	221	109	156
antiintracepce	4	184	84	108
pověřivost	6	188	104	116
tvrdost	8	274	124	171
destruktivnost	2	49	24	40
projektivita	5	199	94	123
sexualita	3	44	10	18

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 5 popisuje vztah mezi studijními obory Sociální práce ve veřejné správě a Rehabilitační psychosociální péče o děti, dospělé a seniory. Ze součtu bodů byl spočítán průměr. Součet bodů proměnné byl vydělen celkovým součtem a následně vydělen počtem otázek, které měří danou proměnnou. Z výsledných průměrů je na první pohled vidět, že více bodů dosáhli studující Sociální práce ve veřejné správě, a dá se tedy říci, že jsou více autoritářští než studující oboru Rehabilitační psychosociální péče o děti, dospělé a seniory.

Tabulka č. 5: Průměrné hodnoty dle studijních oborů

Proměnná	Počet otázek měřící proměnnou	Studijní obor	
		Sociální práce ve veřejné správě	Rehabilitační psychosociální péče o děti, dospělé a seniory
konvencionalismus	4	0,52	0,32
podřízenost	7	0,47	0,38
agresivita	8	0,41	0,23
antiintracepce	4	0,59	0,40
pověřivost	6	0,38	0,33
tvrdost	8	0,41	0,33
destruktivnost	2	0,46	0,16
projektivita	5	0,51	0,36
sexualita	3	0,20	0,06

Zdroj: Vlastní výzkum

V následující tabulce č. 6 můžeme vidět, že průměrné hodnoty jsou z obou zkoumaných forem studia jsou podobné. Studující prezenční formy studia dosahují vyšších průměrů u konvencionalismu, podřízenosti, antiintracepce, pověřivosti, tvrdosti, projektivity a sexuality. Studující kombinované formy studia mají vyšší průměry u proměnných agresivita a destruktivnost.

Tabulka č. 6: Průměrné hodnoty dle formy studia

Proměnná	Počet otázek měřící proměnnou	Forma studia	
		Prezenční	Kombinovaná
konvencionalismus	4	0,42	0,40
podřízenost	7	0,46	0,37
agresivita	8	0,28	0,34
antiintracepce	4	0,50	0,46
pověřivost	6	0,38	0,31
tvrdost	8	0,37	0,35
destruktivnost	2	0,25	0,33
projektivita	5	0,44	0,41
sexualita	3	0,13	0,12

Zdroj: Vlastní výzkum

V rámci zjišťování autoritářské osobnosti bylo třeba zjistit průměrné hodnoty i u věkových kategorií. Z výsledků v tabulce č. 7 vyplývá, že nejvyšší hodnoty byly u kategorie od 18 do 22 let, která byla i nejpočetněji zastoupená.

Tabulka č. 7: Průměrné hodnoty dle věku

Proměnná	Počet otázek měřící proměnnou	Věk (let)		
		18 - 22	23 - 25	26 a více
konvencionalismus	4	0,44	0,44	0,34
podřízenost	7	0,48	0,42	0,35
agresivita	8	0,32	0,30	0,30
antiintracepce	4	0,53	0,47	0,42
pověřivost	6	0,36	0,39	0,30
tvrdost	8	0,40	0,34	0,33
destruktivnost	2	0,28	0,27	0,31
projektivita	5	0,46	0,42	0,38
sexualita	3	0,17	0,07	0,09

Zdroj: Vlastní výzkum

4.3 *Statistické vyhodnocení dat ve vztahu k hypotézám*

Testování hypotéz proběhlo v programu SPSS Statistics. Testování se používá v kvantitativním výzkumu při měření postojů, osobnostních rysů výkonu zkoumané osoby a jejich názorů (Hendl, 2017). Níže jsou popsány stanovené hypotézy a uvedeny výsledky výzkumného šetření. Hladina významnosti byla stanovena $\alpha = 95 \%$.

Hypotéza č. 1: Studenti Sociální práce ve veřejné správě jsou více autoritářští než Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory.

Pro otestování této hypotézy byl použit t-test a byla vypočítána signifikance. Jedná se o dvě nezávislé skupiny - nominální a ordinální proměnnou. Výsledky testování jsou uvedeny v tabulkách č. 8 a 9. Test prokázal signifikantní vztah u osmi vlastností. Statisticky významný vztah byl zaznamenán u proměnných: konvencionalismus (sig.=0,000; F=4,967) pro obor Sociální práce ve veřejné správě. U studujících Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory (sig.=0,000; F=5,056). Podřízenost u oboru Sociální práce ve veřejné správě (sig.=0,002; F=3,070) a u oboru Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory (sig.=0,003; F=3,050). Agresivita oboru Sociální práce ve veřejné správě (sig.=0,000; F=5,987) a obor Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory (sig.=0,000; F=5,969). Antiintracepce u oboru Sociální práce ve veřejné správě (sig.=0,000; F=5,119) a u oboru Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory (sig.=0,00; F=5,171). Tvrdost studujících oboru Sociální práce ve veřejné správě (sig.=0,005; F=2,859) a oboru Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory (sig.=0,005; F=2,815). Destruktivismus oboru Sociální práce ve veřejné správě (0,000; F=6,978) a oboru Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory (sig.=0,000; F=6,756). Projektivita u oboru Sociální práce ve veřejné správě (sig.=0,000; F=4,523) a u oboru Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory (sig.=0,000; F=4,675). Sexualita u studujících oboru Sociální práce ve veřejné správě (sig.=0,000; F=4,995) a oboru Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory (sig.=0,000; F=4,809). Statisticky významný vztah nebyl zaznamenán pouze u proměnné pověřčivost. U oboru Sociální práce ve veřejné správě (sig.=0,130; F=1,522) a u oboru Rehabilitační – psychosociální péče o děti, dospělé a seniory (sig.=0,122; F=1,552).

Tabulka č. 8: Testování hypotézy H1

Proměnná	Obor	N	Mean	Std.
konvencionalismus	SP	85	0,5235	0,26056
	RP	110	0,3205	0,29933
podřízenost	SP	85	0,4739	0,22286
	RP	110	0,3779	0,21161
agresivita	SP	85	0,4132	0,21131
	RP	110	0,233	0,20632
antiintracepce	SP	85	0,5853	0,23639
	RP	110	0,4023	0,25588
pověřivost	SP	85	0,3765	0,20437
	RP	110	0,3273	0,23778
tvrдост	SP	85	0,4118	0,21549
	RP	110	0,3284	0,19071
destruktivismus	SP	85	0,4588	0,33817
	RP	110	0,1591	0,26171
projektivita	SP	85	0,5129	0,19868
	RP	110	0,36	0,25815
sexualita	SP	85	0,2039	0,23056
	RP	110	0,0606	0,17004

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 9: Testování hypotézy H1

Proměnná	Obor	F	Sig.
konvencionalismus	SP	4,967	,000
	RP	5,056	,000
podřízenost	SP	3,070	,002
	RP	3,050	,003
agresivita	SP	5,987	,000
	RP	5,969	,000
antiintracepce	SP	5,119	,000
	RP	5,171	,000
pověřivost	SP	1,522	,130
	RP	1,552	,122
tvrдост	SP	2,859	,005
	RP	2,815	,005
destruktivismus	SP	6,978	,000
	RP	6,756	,000
projektivita	SP	4,523	,000
	RP	4,675	,000
sexualita	SP	4,995	,000
	RP	4,809	,000

Zdroj: Vlastní výzkum

Hypotéza č. 2: Studenti kombinované formy studia jsou více autoritářští než studenti prezenční formy studia.

Hypotéza byla vyhodnocena pomocí t-testu dvou nezávislých skupin. Statisticky významný vztah (tab. č. 10 a 11) byl zaznamenán o dvou proměnných. Podřízenost u prezenční formy studia (sig.=0,006; F=2,772) a u kombinované formy (sig.=0,006; F=2,758). Agresivita u prezenční formy studia (sig.=0,066; F=-1,850) a u kombinované formy studia (sig.=0,069; F=-1,827). Statisticky významný vztah nebyl zaznamenán u proměnné konvencionalismus u prezenční formy studia (sig.=0,733; F=0,342) a u kombinované formy studia (sig.=0,735; F=0,339). Antiintracepce u prezenční formy studia (sig.=0,379; F=0,881) a u kombinované formy studia (sig.=0,384; F=0,872). Pověřivost studujících prezenční formy studia (sig.=0,029; F=2,194) a kombinované formy studia (sig.=0,029; F=2,196). Tvrdost u prezenční formy studia (sig.=0,512; F=0,657) a u kombinované formy studia (sig.=0,516; F=0,651). Destruktivismus u prezenční formy studia (sig.=0,116; F=-1,577) a u kombinované formy studia (sig.=0,112; F=-1,595). Projektivita u prezenční formy studia (sig.=0,287; F=1,068) a u kombinované formy studia (sig.=0,288; F=1,065). Sexualita u studujících prezenční formy studia (sig.=0,892; F=0,136) a kombinované formy studia (sig.=0,891; F=0,137).

Tabulka č. 10: Testování hypotézy H2

Proměnná	Forma studia	F	Sig.
konvencionalismus	PS	,342	,733
	KS	,339	,735
podřízenost	PS	2,772	,006
	KS	2,758	,006
agresivita	PS	-1,85	,066
	KS	-1,827	,069
antiintracepce	PS	,881	,379
	KS	,872	,384
pověřivost	PS	2,194	,029
	KS	2,196	,029
tvrdost	PS	,657	,512
	KS	,651	,516
destruktivismus	PS	-1,577	,116
	KS	-1,595	,112
projektivita	PS	1,068	,287
	KS	1,065	,288
sexualita	PS	,136	,892
	KS	,137	,891

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 11: Testování hypotézy H2

Proměnná	Forma studia	N	Mean	Std.
konvencionalismus	PS	104	,4159	,28218
	KS	91	,4011	,32033
podřízenost	PS	104	,4602	,20969
	KS	91	,3736	,22615
agresivita	PS	104	,2837	,20479
	KS	91	,3434	,24622
antiintracepce	PS	104	,4976	,24260
	KS	91	,4643	,28522
pověřivost	PS	104	,3814	,22357
	KS	91	,3114	,22112
tvrdost	PS	104	,3738	,19199
	KS	91	,3544	,22069
destruktivismus	PS	104	,2548	,35523
	KS	91	,3297	,30018
projektivita	PS	104	,4442	,24129
	KS	91	,4066	,25025
sexualita	PS	104	,1250	,21879
	KS	91	,1209	,20194

Zdroj: Vlastní výzkum

Hypotéza č. 3: S rostoucím věkem roste podíl autoritářské osobnosti.

Tabulka č. 12 se vztahuje k hypotéze, u které byla použita ANOVA. Výsledky ukázaly signifikantní vztah u proměnných: podřízenost (sig.=0,006; F=7,682) a agresivita (sig.=0,066; F=3,421), pověřivost (sig.=0,029; F=4,814). V ostatních případech nebyl zaznamenán statisticky významný rozdíl. Konvencionalismus (sig.=0,733; F=0,117), antiintracepce (sig.=0,379; F=0,777), tvrdost (sig.=0,512; F=0,431), destruktivismus (sig.=0,116; F=2,487), projektivita (sig.=0,287; F=1,141) a sexualita (sig.=0,892; F=0,018).

Tabulka č. 12: Testování hypotézy H3

Proměnná	F	Sig.
konvencionalismus	,117	,733
podřízenost	7,682	,006
agresivita	3,421	,066
antiintracepce	,777	,379
pověřivost	4,814	,029
tvrdost	,431	,512
destruktivismus	2,487	,116
projektivita	1,141	,287
sexualita	,018	,892

Zdroj: Vlastní výzkum

5 DISKUZE

V sociální práci se může střetnout pohled moci a autority, který může přispívat k šíření předsudků a stereotypů na sociální práci. Moc a autorita představují široký pojem, který je neodmyslitelně spjatý se sociální prací, kde je významnou součástí při dosahování sociální spravedlnosti. Vojtíšek (2017) zjistil, že převážná většina sociálních pracovníků vnímá sociální práci jako samostatnou profesi, argumentuje přitom jak vnitřními, tak vnějšími znaky profese, do kterých patří soulad hodnot a znalost oboru.

Cílem práce bylo identifikovat podíl autoritářské osobnosti u budoucích sociálních pracovníků. Zajímalo mě, v jaké míře jsou studující Zdravotně sociální fakulty, konkrétně obory Sociální práce ve veřejné správě a Rehabilitační psychosociální péče o děti, dospělé a seniory, autoritářští. K získání podkladů pro výzkum jsem vytvořila dotazník, který obsahoval dvě části. První část se soustředila na základní informace dotazovaného (pohlaví, věk, studijní obor, typ studia, forma studia a ročník) a druhá část obsahovala tabulku názorově-postojové škály. Dotazník byl formálně tvořen uzavřenými otázkami, kdy respondent odpovídal jednou vybranou variantou odpovědi. Pro vyhodnocení dotazníku byla použita F-škála neboli F-stupnice, jejímž prostřednictvím bylo změřeno autoritářství. Úkolem bylo rozpoznat jedince náchylného k předsudkům, protože takový jedinec má větší dispozice podlehnout fašistické ideologii (Adorno et al., 1950). Nejvýznamnějším výsledkem výzkumu Adorna a jeho spolupracovníků bylo prokázání těsné shody v typu hledisek a přístupů, který má subjekt sklon projevat ve velmi rozmanitých oblastech pohybujících se od nejintimnějších schopností přizpůsobit se rodině a druhému pohlaví přes vztahy k jiným lidem všeobecně až k náboženství a sociální či politické filozofii (Lukas et al., 2008).

V teoretické části je popsáno hlavní téma diplomové práce – autoritářská osobnost. Autoritářská osobnost je zvláštní typ osobnosti, která je přehnaně submisivní vůči autoritám a současně obzvláště náchylná k předsudkům (Hewstone et al., 2006). Autoritářská osobnost obecně vnímá ostatní jedince jako a priori špatné, nedokonalé, kteří potřebují zdokonalit, vzdělat a kontrolovat. Sám autoritář se považuje za dokonalého a kromě jiného má také autoritářský jedinec mnoho předsudků, je emocionálně závislý, sociálně konformní a religiózně ortodoxní. Je extrémně nedůvěřivý ke všemu novému a cizímu či jinému a jeho zájem o blaho druhých lidí je relativně malý. Pojem autoritářská

osobnost nelze zaměňovat s osobností autoritativní, jež označuje jedince, který má autoritu a který se těší vážnosti ostatních lidí a jehož názory jsou respektovány. S tímto termínem souvisí pojem autorita a moc. Na autoritu a moc pohlíží každý z jiného úhlu pohledu. Bez autorit přirozených nebo formálních, se lidská společnost nemůže obejít.

Fromm (2016) se pokusil vysvětlit nástup fašismu a našel jako jeho příčinu strach ze svobody a potřebu úniku. Za jeden z prostředků označil autoritářství a nahlédl na fašismus jinak, než bylo a dodnes je obvyklé, a tak připravil teze pro další badatele. Vzápětí tyto teze zúročil výzkumný tým, který je spojován především se jménem T. W. Adorna a se studií *Autoritářská osobnost* (Adorno et al., 1950). Podle E. Fromma je autoritářství nevědomou snahou kompenzovat úzkost jedince tím, že ovládá okolní společnost. Touha po moci je však výrazem slabosti, nikoliv síly. Pokud hovoříme o autoritářské osobnosti, myslíme tím osobnostní strukturu spojenou s předsudky (včetně sexuálních), vznikající projekcí potlačených vlastních negativních rysů do skupin, které se rasově odlišují. Autoritářská osobnost má pocit, že nemá život plně ve vlastních rukou a odpovědnost připisuje vnějším činitelům. Vyznačuje se rigidním myšlením, vysoce stereotypním, obdivuje moc a naopak odsuzuje slabost. Autoritář je přesvědčen o tom, že svět je nebezpečné a nepřátelské místo a neustále očekává hrozbu nebo útok z vnější. Je naplněn strachem ze všeho cizího a má etnocentrický pohled na svět, se kterým souvisí vyzvedání vlastností ingroup a negativní hodnocení outgroup.

Americký psycholog ve slavném pokusu dokázal, jak silný je sklon člověka poslechnout formální autoritu, i když nařizuj něco, co se každému přičí. Pokusné osoby byly pobízeny, aby udílely postupně se zesilující elektrické šoky osobě jako trest za špatně zodpovězenou otázku při zkoušení. Autorita vědce, který jim nevyhrožoval žádnými sankcemi za odmítnutí spolupracovat, stačila k přebití jejich vnitřních i vnějších sil, které by je mohly vést k neposlušnosti. Z etického hlediska velmi diskutabilní pokus, který byl proveden na začátku šedesátých let. Z výše zmíněných výzkumů lze vyvodit, že na míru poslušnosti má vliv blízkost autority i blízkost oběti. Stejně jako jej velmi ovlivňuje přítomnost dalších lidí. Pro nás z toho vyplývá jeden pozitivní postřeh – stačí málo, i jeden člověk, který se rozhodne autoritě vzdorovat, a míra poslušnosti se signifikantně sníží.

S autoritářstvím jsou také spjaté hodnoty, postoje, předsudky a stereotypy. Pomáhající profese mají stejně jako všechny ostatní profese, svůj odraz v mínění společnosti. To vždy odráží jak světlou, tak i temnou stránku dané profese. Částečně jde o předsudky, částečně o zveličený aspekt nebo obraz lidské zkušenosti (Géringová, 2011). Autoritářská osobnost pocítuje silné předsudky vůči jakékoliv skupině, která se jeví jako slabá a podřízená. I když společenské faktory jsou pro vznik a šíření předsudků zásadní, mají význam i psychologické proměnné. Mohou se objevit jedinci, pro které je předsudek více osobní záležitostí než pro jiné. Intenzita předsudku je důsledkem individuálního postoje. Předsudky mohou být široce rozšířeny, ale jejich intenzita bude záležet na individuálních osobnostních faktorech. Všeobecně se má za to, že postoje získáváme v průběhu běžného života, částečně z rodiny, kde vyrůstáme, a částečně od lidí, se kterými se stýkáme (Bendl, 2015). Clara (2014) popisuje, že předsudky jsou strukturovány na základě postojů vůči odlišným skupinám a že tyto předsudkové vlastnosti jsou diferencovaně předpovězeny ideologickými postoji autoritářství. Stereotyp podporuje jak naši orientaci ve světě, tak identifikaci naší role v něm. Tímto způsobem se dají formulovat například stereotypy mužského a ženského jednání (Jirásková, 2006). Bez stereotypů se v žádném případě nelze obejít. Z hlediska sociální práce byla vysvětlena autorita/ moc v sociální práci a profese sociálního pracovníka. S těmito pojmy souvisí také profesionalita, která je v pomáhajících profesích velice důležitá.

K dosažení výsledků byl využit kvantitativní výzkum pomocí metody dotazování prostřednictvím standardizovaného dotazníku. Výzkumný soubor byl složený z 85 studujících oboru Sociální práce ve veřejné správě a 110 studujících oboru Rehabilitační psychosociální péče o děti, dospělé a seniory. Šetření ze zúčastnilo 104 studujících prezenčního studia (53 %) a 91 studujících kombinovaného studia (47 %). Dle věkových kategorií bylo od 18 do 23 let celkem 86 dotazovaných (44 %), od 23 do 25 let bylo 45 dotazovaných (23 %) a od věku 26 a více let bylo 64 dotazovaných (33 %). Lze také vyhodnotit účast studujících dle ročníků. Za 1. ročník se účastnilo šetření 96 studujících (49 %), 2. ročník reprezentovalo 64 studujících (33 %) a 3. ročník byl zastoupen 35 studujícími (18 %). Výběrový soubor je možné rozčlenit i dle typu studia. Z bakalářského studia odpovědělo celkem 148 dotazovaných (76 %) a z magisterského neboli navazujícího studia vyplnilo dotazník celkem 47 dotazovaných (24 %).

Při výzkumném šetření mě překvapila skutečnost, že dotazník vyplnili dva muži studující obor Sociální práce ve veřejné správě a dva muži studující obor Rehabilitační psychosociální péče o děti, dospělé a seniory. Z toho vyplývá, že obor sociální práce je značně feminizovaný. Janebová (2018) říká, že česká sociální práce na teoretické i praktické úrovni na téma genderové hledisko při výkonu sociální práce spíš mlčí, jako by se genderové konstrukce vůbec nedotýkala. Genderové konstrukce jsou sociokulturně vytvořené role, způsoby chování a jednání připisované ženám a mužům, které vytvářejí určité významy a klasifikace jednotlivých pohlaví, tím určují jejich vztahy. Tyto společensko-kulturní konstrukce se vztahují k aktuálnímu společenskému kontextu a jsou podepřeny vědou, médií, literaturou nebo různými organizacemi, jako je např. zdravotnictví. Elichová (2017) potvrzuje, že sociální pracovník je typicky popisován jako genderově neutrální a sama profese se prezentuje, jako by měla genderově neutrální organizační rámec. Obecně je sociální práce vnímána jako ženská profese pracující hlavně se ženami, její součástí jsou ale i muži, a to jak na straně sociálních pracovníků, tak klientů.

Rozdíly mezi mužem a ženou, které vnímáme jako přirozené, se promítají do všech oblastí lidské působnosti, a podle naučených genderových vzorců chováme nejen v osobním životě, ale i profesním. Janebová (2008) ve studii o rozdílném přístupu sociálních pracovníků a pracovníků ke klientkám - ženám a klientům - mužům poukázala na ovlivnění způsobu pomoci genderovými stereotypy pracovníků a pracovníků a vlastně i na vliv genderových stereotypů na kvalitu a profesionalitu sociální práce. Je důležité zabývat se genderovými souvislostmi, protože jednou z příčin genderových souvislostí je stav vzdělávání v sociální práci.

Stereotypy rolí pohlaví ovlivňují přístupy k povolání a ženám dodnes náleží sociální sféra (Karsten, 2006). Již od dětství jsou ženy i muži směřováni k tomu, aby si volili odlišné obory vzdělání a přispívali ke genderové segregaci (Jarkovská, Lišková, Šmídová, 2010). V sociální práci jako feminizované profesi se tak genderové stereotypy předávají dál z generací na generace. Taylor (1995) vysvětluje, že ze sociálního, právního a etického kontextu sociální práce, můžeme autoritu a moc považovat za její nedílnou součást. Způsob, jakým sociální pracovníce či pracovníci rozumí významu těchto dvou pojmů ve své práci, a jaký k nim mají postoj, je důsledkem jejich efektivity, coby profesionálek či profesionálů. Podle mnoha autorů jsou genderové stereotypy spojeny s domněnkou, že

muži a ženy disponují rozdílnými vlastnostmi. Taylor (1995, in Janebová 2008) se domnívá, že schopnost výkonu autority ovlivňuje právě genderová socializace a vysvětluje to tak, že ženy měly vůči k autoritě vždy roli závislou a podřízenou. Mezi časté stereotypní představy vyskytující se u sociálních pracovníků patří genderově stereotypní nazírání na ženy a muže, resp. matky a otce, kdy jsou jim připisovány typické ženské a mužské role. Ženy bývají více demokratické a navíc svůj vliv a odpovědnost často podrobují veřejné kontrole (Taylor, 1995). Pravdou je, že se lidé ke genderové stereotypizaci uchylují každý den, a to tím, že s jednotlivými lidmi mluví různým způsobem v závislosti na jejich biologickém pohlaví. Kdyby sociální pracovníci genderovým předsudkům plně podléhali, nemohli by vykonávat své povolání. Zřejmé nerovnosti v přístupu k ženám a k mužům můžeme vidět především v oblasti zaměstnání, platových rozdílů, manažerských a řídicích funkcích apod. Nerovnosti v těchto sférách si lidé uvědomují a mluví o nich, protože se jich denně dotýkají.

Sociální práce je rozmanitá jak na horizontální, tak vertikální úrovni a společnost klade na sociální pracovníky značné nároky a požadavky. Zatímco v ostatních profesích jsou výstupními kompetencemi hluboké znalosti konkrétního vědního oboru (sociologie, psychologie), výstupní kompetencí sociálního pracovníka je právě schopnost uplatňovat základy teorie a praktikovat metody a techniky práce vlastní dalším oborům (Vojtíšek, 2017). Sociální práce je stále vnímána na pomezí profesionální činnosti a svěbytné profese. Práce sociálního pracovníka je náročná a je pro ni důležitá oblast etiky a hodnot. Velkou roli v názorech a postojích vůči ní stále hraje nízká informovanost a aktuální pojetí profese. Skyba (2017) provedla výzkum a ukázalo se, že studentky si jsou vědomé rozměrů moci jakou budou při výkonu profese disponovat. Baláž (2017) ve svém výzkumu u sociálních pracovníků z hlediska profesionality zjistil, že dotazovaní konstruují profesionalitu ve dvou rovinách a to v rovině uznání sebe sama a v uznání druhých. Vojtíšek (2017) zjistil, že převážná většina sociálních pracovníků vnímá sociální práci jako samostatnou profesi, argumentuje přitom jak vnitřními, tak vnějšími znaky profese, do kterých patří soulad hodnot a znalost oboru. Způsob, jakým sociální pracovníci/pracovnice rozumí přirozenosti „moci“ a autority ve své profesi, a jejich vztah k nim, se významně přenáší na jejich efektivitu coby profesionálů/ profesionálek (Taylor, 1995).

Na základě vyhodnocení z programu SPSS nelze obecně tvrdit, že jsou studující oboru Sociální práce ve veřejné správě více autoritářští než studující oboru Rehabilitační psychosociální péče o děti, dospělé a seniory. Nelze ani říci, jestli kombinovaná forma je více autoritářská než prezenční forma nebo že se s rostoucím věkem zvyšuje podíl autoritářství. Autoritářství bylo měřeno pomocí dimenzí, ke kterým se pojí různé otázky a také jejich různý počet. Lze však porovnat vlastnosti, u kterých vyšel statisticky významný vztah. Výsledkem bylo vyhodnocení kladných odpovědí na uvedené otázky. S čím větším počtem tvrzení respondent souhlasí, tím více je považován za autoritářského. Považuji za nutné dodat, že Adorno nevymezil hranici autoritářství přesným počtem kladných odpovědí, který by znamenal, že je osoba již považována za autoritářskou, ale výsledky používal pouze pro porovnávání různých skupin a osob mezi sebou (Adorno et al., 1950). Z tohoto důvodu nemůžeme určit, zda zjištěný statisticky významný vztah v uvedených autoritářských vlastnostech je v normálním stavu nebo autoritářském.

Každá škála byla souborem jednotlivých tvrzení, na které měl respondent odpovědět a vyjádřit tak míru svého souhlasu či nesouhlasu. Každé tvrzení obsahuje určitý specifický názor, postoj nebo hodnotu. Dále také obsahuje podklad pro jejich seskupování do jednotlivých škál, které byly chápány jako vyjádření jednotlivého obecného trendu. Hlavním výsledkem výzkumu Adorna a jeho kolektivu bylo prokázání těsné shody v typu přístupu a hledisek, které má subjekt sklon projevovat ve velmi rozmanitých oblastech, které se pohybují od nejintimnějších schopností přizpůsobit se rodině a opačnému pohlaví, přes vztahy k jiným lidem všeobecně až k náboženství a sociální a politické filosofii (Adorno et al., 1950). Mnohé výzkumy podpořily tvrzení, že existuje autoritářská osobnost a studie potvrdily mnoho předpovědí, které jsou na tomto typu osobnosti založeny. Je třeba dodat, že někteří autoři zpochybňovali použité hodnotící škály, jiní nechtěli uznat autoritářství za osobnostní rys a viděli v něm odraz hodnot a norem určitých subkultur ve společnosti jako takový (Giddens, 1999).

Zaměřím-li se na stanovenou výzkumnou otázku, která zní: **Na jakých faktorech závisí podíl autoritářské osobnosti u budoucích sociálních pracovníků a pracovníků?** Za pomoci otázky na studovaný obor respondenta, t-test prokázal signifikantní vztah u 8 z celkových 9 autoritářských vlastností. Statisticky významný vztah se projevil u dimenzí konvencionalismus, podřízenost, agresivita, antiintracepce, tvrdost, destruktivismus,

projektivita a sexualita. U ostatních dimenzí ze standardizovaného dotazníku nebyl zaznamenán statisticky významný vztah. Při pohledu na průměrné hodnoty dle studijních oborů je vidět, který z oborů je k dané proměnné více autoritářský. Studující oboru Sociální práce ve veřejné správě byli ve všech dimenzích více autoritářští než obor Rehabilitační psychosociální péče o děti, dospělé a seniory.

U studijních obou forem studia byl dle metody t-testu zjištěn signifikantní vztah u 2 vlastností z celkových 9 vlastností, a to u vlastností podřízenost a agresivita. Podle vyhodnocení průměrné hodnoty u vlastnosti podřízenost jsou studující prezenčního studia více autoritářští než studující kombinované formy studia. Naopak tomu je u vlastnosti agresivita, kde byl spočítán vyšší průměr u kombinované formy studia. Lze tedy konstatovat, že vzhledem k vlastnosti agresivity jsou studující kombinovaného studia více autoritářští než studující prezenční formy studia.

Co se týká věku, významný vztah byl vyhodnocen u 3 vlastností z celkových 9. Signifikantní rozdíl napříč mezi věkovými kategoriemi byl vyhodnocen vlastnostmi podřízenost, agresivita a pověrčivost. Průměrné hodnoty od nejmladší věkové kategorie po nejstarší věkovou kategorii se ve větší míře snižují a to u vlastností podřízenost a agresivita. Výsledné průměry u vlastnosti pověrčivost ukazují, že nejvíce pověrčivá byla kategorie 23 – 25 let, na druhém místě se umístila kategorie 18 – 23 let.

Po výpočtu signifikance se jeví zajímavé, že u všech sledovaných skupin vyšel statisticky významný vztah u dvou stejných dimenzí. Jedná se o vlastnosti s názvem podřízenost a agresivita. Některé vlastnosti byly závislé podřízenosti a agresivitě a některé ne, protože nevyšly signifikantně. V dané problematice se liší faktor od faktoru.

Pro úspěch každého dotazníkového šetření je nezbytným předpokladem ochota respondentů spolupracovat. Ochota spolupracovat do značné míry závisí na tom, jak je vyplňování dotazníků náročné a zajímavé (Chrátka, 2016). Některé ročníky absolvovaly praxi, a tak bylo těžké se s nimi spojit. Devíti ročníkům byl dotazník předán v tištěné podobě, ostatním byl zprostředkován v elektronické podobě. Návratnost v elektronické podobě mě překvapila v tom, že jsem obdržela pouze 68 vyplněných dotazníků. Dotazník mohlo elektronicky vyplnit až 179 studujících. Kontaktovala jsem mluvčí ročníků a poprosila je o pomoc s distribucí mezi kolegy a kolegyně. Někteří byli velice vstřícní

a dotazníky odeslali všem svým kolegům, dokonce i opakovaně, aby návratnost byla co největší. Na druhou stranu se objevili i tací, kteří nechtěli spolupracovat. Dotazníkové metodě bývá často vytýkáno, že nezjišťuje to, jací respondenti skutečně jsou. Data získaná dotazníkem mají vždy podmíněnou platnost a vyžadují vždy velmi obezřetnou interpretaci, abychom odlišili objektivní zjištění od subjektivních soudů (Chrátka, 2016).

Výzkumem provedeným Vlčkem (2010) bylo zjištěno, že mezi skupinou policistů a nepolicistů není statisticky významný rozdíl v celkové míře autoritářství, a to tak, že byla porovnána míra autoritářství z pohledu jednotlivých vlastností. Stejně je tomu tak i v této práci. U konvenčnosti a antiintracepce byl zjištěn statisticky významný rozdíl ve prospěch nepolicistů, naopak u autoritářské agrese byl zjištěn statisticky významný rozdíl ve prospěch policistů (Vlček, 2010). Konvenčnost je spojena především s tradičními hodnotami (Passini, 2015). Autoritářství již v České republice bylo zkoumáno, avšak ne v sociální práci.

Pro Českou republiku neexistují normy pro vyhodnocení F-škály. K uvedení konceptu autoritářství v českém kontextu by byly zapotřebí následující kroky. Na začátku je potřeba shrnout výzkumné zkušenosti s autoritářstvím v postkomunistických společnostech. Dalším krokem by mělo být navržení škály autoritářství pro použití v českém kulturním kontextu, tak aby byla spolehlivá a především validní. Vytvoření této škály by nejspíše obnášelo předchozí analýzu autoritářství pro českou společnost. Cílem by mělo být měřit strukturu tak, aby nástroj byl schopný zachytit autoritářství bývalých komunistů, pravicových extremistů apod. Nakonec by bylo nutné tuto škálu administrovat na reprezentativním vzorku české populace. Původní studie o autoritářské osobnosti se stala součástí desítek, možná i stovek dalších studií.

Výsledky byly vyhodnoceny na základě statistických testů, ale samozřejmě mohlo dojít k mnoha zkreslením, která mohou ovlivnit validitu dat. Z větší části jsem dotazníkové šetření zprostředkovala pomocí tištěných dotazníků. Ostatním studujícím jsem odeslala odkaz k vyplnění dotazníku elektronickou formou. Respondent mohl mít při vyplňování dotazníku špatnou náladu nebo náhodně zakroužkoval odpovědi. Odpovědi tudíž mohou být nepravdivé a tím mohlo dojít ke zkreslení konečných výsledků. Výstupy výzkumu diplomové práce mohou sloužit jako zpětná vazba pro sociální pracovníky nebo jako studijní materiál pro teoretickou výuku sociální práce.

6 ZÁVĚR

Diplomová práce na základě stanoveného cíle zjišťuje podíl autoritářské osobnosti u budoucích sociálních pracovníků. V rámci stanoveného cíle byla sestavena výzkumná otázka:

Na jakých faktorech závisí podíl autoritářské osobnosti u budoucích sociálních pracovníků a pracovníc?

Výzkumným souborem byli stanoveni budoucí sociální pracovníci, konkrétně studující Zdravotně sociální fakulty v Českých Budějovicích oboru Sociální práce ve veřejné správě a Rehabilitační psychosociální péče o děti, dospělé a seniory. Celkový počet studujících v těchto oborech je 362. Věkové kategorie byly rozvrženy do 3 skupin: 18 – 23 let, 23 – 25 let, 26 a více let. Výsledky byly zpracovány do tabulek a obrázků. Získaná data byla vyhodnocena pomocí popisné statistiky v programu MS Excel a testování hypotéz proběhlo ve statistickém programu SPSS, metodou t-testu a ANOVY.

Pro sběr dat byla zvolena kvantitativní výzkumná strategie. Při výzkumu bylo použito dotazníkové metody na základě vlastního dotazníku. Dotazník obsahoval základní informace dotazovaného (pohlaví, věk, studijní obor, typ studia, forma studia a ročník) a standardizovaný dotazník využívající F-škálu, což jsou názorově-postojové škály. Každá škála je souborem jednotlivých tvrzení, na která měl respondent odpovědět a vyjádřit tak míru svého souhlasu či nesouhlasu. Respondenti odpovídali na předem připravený dotazník. F-škála byla převzata a přeložena z publikace T. W. Adorna. Dotazník se skládal ze dvou částí. Vzhledem k době, kdy originální test vznikl, a skutečnosti, že je určen pro amerického respondenta, byly některé otázky v našem testu mírně upraveny.

Konečné výsledky vyšly na základě zpracování dotazníkového šetření a ukazují hodnoty z t-testu a ANOVY. Výzkum ukazuje, že u první hypotézy byl zachycen statisticky významný vztah u vlastností konvencionalismus, podřízenost, agresivita, antiintracepce, tvrdost, destruktivismus, projektivita a sexualita, kdy byl vždy zaznamenán vyšší průměr u oboru Sociální práce ve veřejné správě. Ve druhé hypotéze bylo testováno, zda studující kombinovaného studia jsou více autoritářští, než studující prezenčního studia. Signifikantní vztah byl zaznamenán u vlastností podřízenost a agresivita. U třetí hypotézy

bylo prokázáno, že statisticky významný vztah byl u vlastností podřízenost, agrese a pověřivost.

Výstupy výzkumu diplomové práce mohou sloužit jako zpětná vazba pro studující nebo sociální pracovníky. Výsledky by mohly zajímat studující Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Pro Českou republiku neexistují normy pro vyhodnocení F-škály. Autoritářská osobnost nebyla u sociálních pracovníků dosud zpracována.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. ADORNO, T. W., FRENKEL-BRUNSWIK, E., LEVINSON, D. J., SANFORD, R. N., 1950. *The Authoritarian Personality* [online]. New York: Harper [cit. 2018-02-10]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1423/jaro2017/SOC286/um/Adorno_et_al._1950_-_Authoritarian_Personality.pdf
2. ANESI, CH., © 1995. *The Fscale (test of fascist receptivity) and definition of fascism* [online]. Dostupné z: <http://www.anesi.com/fscale.htm>
3. ALBARRACÍN, D., JOHNSON, B. T., ZANNA M. P., 2014. *The Handbook of Attitudes*. 840 s. New York: Psychology Press. ISBN 978-1-410-61282-3.
4. ALLPORT, G. W., 2004. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 576 s. ISBN 80-7260-125-3.
5. BALÍK, S., KUBÁT, M., 2004. *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*. Praha: Dokořán. 167 s. ISBN 80-86569-89-6.
6. BALOGOVÁ, B., ŽIAKOVÁ, E., 2017. Vademecum sociálnej práce: Terminologický slovník. In: LEVISKÁ, K. *Moc v sociálnej práci*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika. s. 38 – 39. ISBN 978-80-8152-483-7.
7. BAUM, D., GOJOVÁ, A., 2014. *Výzkumné metody v sociální práci*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 355 s. ISBN 978-80-7464-390-3.
8. BALÁŽ, R., 2017. Profesionalita sociálních pracovníků: Známká kvality, anebo procedurální berlička? Sociální práce/ Sociálna práca: *Sociální péče a neformální péče*. [online]. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 17(6), s. 131-151 . [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/6-2016_content-and-abstracts-171231115139.pdf
9. BAŠTECKÁ, B., 2001. *Základy klinické psychologie*. Praha: Portál. 440 s. ISBN 80-7178-550-4.

10. BECK, G., 2007. *Zakázaná rétorika: 30 manipulativních technik*. Praha: Grada. 268 s. ISBN 978-80-247-1743-2.
11. BEDNÁŘ, V., 2013. *Sociální vztahy v organizaci a jejich management*. Praha: Grada. 224 s. ISBN 978-80-247-4211-3.
12. BEDRNOVÁ, E., NOVÝ, I., 2001. *Moc, vliv, autorita*. Praha: Management Press. 126 s. ISBN 80-7261-053-8.
13. BENDL, S., 2015. *Vychovatelství: Učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada. 312 s. ISBN 978-247-9763-2.
14. BLATNÝ, M., 2010. *Psychologie osobnosti: Hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada. 304 s. ISBN 978-80-247-3434-7.
15. BLÁHA, J., ČOPÍKOVÁ, A., HORVÁTHOVÁ, P., 2016. *Řízení lidských zdrojů*. Praha: Management Press. 240 s. ISBN 978-80-7261-430-1.
16. CAKIRPALOGLU, P., 2009. *Psychologie hodnot*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého 376 s. ISBN 978-80-244-2295-4.
17. CAKIRPALOGLU, P., 2012. *Úvod do psychologie osobnosti*. Praha: Grada. 288 s. ISBN 978-80-247-4033-1.
18. CLARA, C, et al., 2014. *Differential Effects of Right-Wing Authoritarianism and Social Dominance Orientation on Dimensions of Generalized Prejudice in Brazil* [databáze]. 23(1), 132-142 [cit. 2018-05-03]. DOI10.1002/per.1978 Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/per.1978>
19. ELICHOVÁ, M., 2017. *Sociální práce: Aktuální otázky*. Praha: Grada. 264 s. ISBN 978-80-271-0080-4.
20. FORENZA, B., ECKERT, C., 2018. *Social Worker Identity: A Profession in Context*. [databáze]. In. *Social Work*. 63(1), 17-26 [cit. 2018-04-08]. DOI: 10.1093/SW/SWX052. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=37&sid=c9bc94e5-2a82-499c-8e87-0acb166172e6%40sessionmgr101&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZlJnNjb3BIPXNpdGU%3d#AN=127752280&db=a9h>

21. FROMM E., 1993. *Strach ze svobody*. 1. vydání. Praha: Naše vojsko. 160 s., ISBN 80-206-0290-9.
22. FROMM, E., 2016. *Umění být*. 2. vydání. Praha: Portál. 152 s. ISBN 978-80-262-1105-1.
23. GÉRINGOVÁ, J., 2011. *Pomáhající profese - tvořivé zacházení s odvrácenou stranou*. Praha: TRITON, 198 s. ISBN 978-80-7387-394-3.
24. GIDDENS, A., 2013. *Sociologie*. 2. vydání. Praha: Agro. 1052 s. ISBN 978-80-257-0807-1.
25. GRAY, M., AGLLIAS, K., MUPEDZISWA, R., MUGUMBATE, J., 2017. *The role of social work field education programmes in the transmission of developmental social work knowledge in Southern and East Africa*. *Social Work Education* [databáze]. 36(6), 623-635 [cit. 2018-04-10]. DOI: 10.1080/02615479.2017.1310833. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=17&sid=c9bc94e5-2a82-499c-8e87-0acb166172e6%40sessionmgr101&bdata=Jmxhbm9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZlJnNjb3BIPXNpdGU%3d#AN=124090924&db=a9h>
26. GORDON, P. E., 2017. *The Authoritarian Personality Revisited: Reading Adorno in the Age of Trump* [databáze]. 44(2), 31-56 [cit. 2018-05-05]. DOI: 10.1215/01903659-3826618. Dostupné z: <https://read.dukeupress.edu/boundary-2/article-abstract/44/2/31/6551>
27. GULOVÁ, L., 2011. *Sociální práce: Pro pedagogické obory*. Praha: Grada. 208 s. ISBN 978-80-247-3379-1.
28. HARTL, P., HARTLOVÁ, H., 2009. *Psychologický slovník*. 2. vydání. Praha: Portál. 776 s. ISBN 978-80-7367-569-1.
29. HAYESOVÁ, N., 2007. *Základy sociální psychologie*. 4. vydání. Praha: Portál. 165 s. ISBN 978-80-7367-283-6.
30. HENDL, J., 2017. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál. 376 s. ISBN 978-80-262-1192-1.

31. HEWSTONE, M., STROEBE, W., 2006. *Sociální psychologie*. Praha: Portál. 769 s. ISBN 80-7367-092-5.
32. CHRÁSKA, M. 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2. vydání. Praha: Grada, 256 s. ISBN 978-80-271-9225-0.
33. JANDOUREK, J., 2012. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada. 264 s. ISBN 978-80-247-3679-2.
34. JANEBOVÁ, R., 2008. Moc a autorita: genderové hledisko. In: JANEBOVÁ, R., KAPPL, M., SMUTEK, M. (eds). *Sborník z konference IV. Hradecké dny sociální práce Sociální práce mezi pomocí a kontrolou*. Hradec Králové: Katedra sociální práce a sociální politiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, Gaudeamus, s. 39-55 ISBN 978-80-7041-118-6.
35. JANEBOVÁ, R., 2013. Moc. In: MATOUŠEK, O. et al., *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, s. 208-210. ISBN 978-80-262-0366-7.
36. JIRÁSKOVÁ, V., 2006. *Multikulturní výchova - předsudky a stereotypy*. Praha: Epoque, 130 s. ISBN 80-87027-31-0.
37. KAPPL, M., 2008. Ericksoniánské přístupy a dilema moci. In: JANEBOVÁ, R., KAPPL, M., SMUTEK, M. (eds). *Sborník z konference IV. Hradecké dny sociální práce Sociální práce mezi pomocí a kontrolou*. Hradec Králové: Katedra sociální práce a sociální politiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, Gaudeamus, s. 56-76. ISBN 978-80-7041-118-6.
38. KOLÁŘ, Z., 2012. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada. 192 s. ISBN 978-80-247-3710-2.
39. KOPŘIVA, K. 2006. *Lidský vztah jako součást profese: psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese*. Vyd. 5. Praha: Portál, 147 s. ISBN 80-7367-181-6.
40. KOSEK, J., 2012. *Právo (n)a předsudek*. Praha: Dokořán. 352 s. ISBN 978-80-7363-312-7.
41. KREJČÍ, O., 2004. *Politická psychologie*. Praha: Ekopress. 320 s. ISBN 80-86119-84-X.

42. LUKAS, J., SMOLÍK, J., 2008. *Psychologie vůdcovství*. Brno: Computer Press. 208 s. ISBN 978-80-251-2139-9.
43. LUTTIF, M. D., 2017. Authoritarianism and Affective Polarization: A New View on the Origins of Partisan Extremism. [databáze]. 81(4), 866-895 [cit. 2018-05-03]. DOI: 10.1093/poq/nfx023 Dostupné z: <https://academic.oup.com/poq/article-abstract/81/4/866/4059546>
44. MATOUŠEK, O., 2011. *Sociální služby*. 2. vydání. Praha: Portál, 194 s. ISBN 978-80-262-0041-3.
45. MATOUŠEK, O., 2016. *Slovník sociální práce*. 3. vydání. Praha: Portál, 272 s. ISBN 978-80-262-1154-9
46. MUSIL, L., 2004. „Ráda bych Vám pomohla, ale...“: dilemata práce s klienty v organizacích. Brno: Marek Zeman, 243 s. ISBN 80-903070-1-9.
47. MUSIL, L., 2013, Sociální práce a jiné pomáhající obory/ profese. In: MATOUŠEK, O. et al., *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, s. 506-508. ISBN 978-80-262-0366-7.
48. MUSIL, L., NEČASOVÁ, M., 2008. Zvládání nesourodých očekávání a morální orientace sociálních pracovníků. In: ŠRAJER, J. a L. MUSIL. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. České Budějovice: ALBERT. s. 83 – 106. ISBN 978-80-7326-145-0.
49. NAKONEČNÝ, M., 2009. *Psychologie osobnosti*. 2. vydání. Praha: Academia, 624 s. ISBN 978-80-200-1680-5.
50. NAKONEČNÝ, M., 2009. *Sociální psychologie*. 2. vydání. Praha: Academia, 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.
51. NEČASOVÁ, M., 2013. Profesní etika. In: MATOUŠEK, O. et al. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. s. 21 -49. ISBN 978-80-262-0213-4.
52. NOVÁK, T., 2002. *O předsudcích*. Brno: Doplněk, 106 s. ISBN 80-7239-121-6.

53. NOVIKOVA, I. A., VOROBYEVA, A. A., 2017. *Big Five Factors and academic achievement in Russian students*. [databáze]. In: *Psychology in Russia. State of the Art*. 10(4), 93-106 [cit. 2018-04-07]. DOI: 10.11621/pir.2017.0409. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=84&sid=c9bc94e5-2a82-499c-8e87-0acb166172e6%40sessionmgr101&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZlJnNjb3BIPXNpdGU%3d#db=a9h&AN=127705631>
54. ORNELLAS, A., ENGELBRECHT, L. K., SPOLANDER, G., 2018. The global social work definition: *Ontology, implications and challenges*. [databáze]. In: *Journal of Social Work*. 18(2), 222-240 [cit. 2018-04-07]. DOI: 10.1177/1468017316654606. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=15&sid=c9bc94e5-2a82-499c-8e87-0acb166172e6%40sessionmgr101&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZlJnNjb3BIPXNpdGU%3d#AN=127943845&db=a9h>
55. PASSINI, S., 2015. Different Ways of Being Authoritarian: *The Distinct Effects of Authoritarian Dimensions on Values and Prejudice*. [databáze]. 35(2), 256-289 [cit. 2018-05-04]. DOI: 10.1111/pops.12309 Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/pops.12309>
56. PELCOVÁ, N., 2014. *Fenomén výchovy a etika učitelského povolání*. Praha: Karolinum. 222 s. ISBN 978-80-246-2636-9.
57. REICHEL, J., 2008. *Kapitoly systematické sociologie*. 2. vydání. Praha: Grada. 240 s. ISBN 978-80-247-2594-9.
58. REICHEL, J. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. 1 Praha: Grada, 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.
59. ŘEZNÍČEK, I., 1994. *Metody sociální práce: podklady ke stážím studentů a ke kazuistickým seminářům*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 75 s. ISBN 80-85850-00-1.

60. SEDLÁKOVÁ, R., 2015. *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada. 548 s. ISBN 978-80-247-3568-9.
61. SEKOT, A., 2004. *Sociologie v kostce*. Brno: Paido. 206 s. ISBN 978-80-7315-126-3.
62. SKYBA, M., 2017. Moc v sociálnej praxi z pohľadu študentiek sociálnej práce. Sociální práce/ Sociálna práca: *Terapie v sociální práci?*. [online]. 17(5), s. 118-117. [cit. 2018-04-30]. ISSN 1213-6204.
63. SURVIO. Kvantitativní výzkum 3 – Výběr vzorku a typy dotazování. In: *Survio.com* [online]. 18. ledna 2013. [cit. 2018-03-12]. Dostupné z: <https://www.survio.com/cs/blog/serialy/kvantitativnivyzkum-3-vyber-vzorku-a-typy-dotazovani>
64. ŠEVČÍKOVÁ, S., NAVRÁTIL, P., 2010. Sociální práce jako institucionalizace rizika v pozdně moderní době. *Sociální studia*. [online]. Brno: Fakulta sociálních studií MU. 7 (2), s. 115-133. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z: <http://www.socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/101025114553.pdf>
65. ŠUBRT. J., 2001. *Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie: sociologické teorie druhé poloviny 20. století*. Praha: ISV. 164 s. ISBN 80-85866-77-3.
66. TAYLOR, P., 1995. Power and Authority in Social Work. In: TAYLOR, P., DALY, C. *Gender dilemmas in Social Work*. Issues Affecting Women in the Profession. Ontario: Canadian Scholars'Press Inc. 148 s. ISBN 978-1551300443.
67. URBAN. L., 2017. *Sociologie: Klíčová témata a pojmy*. Praha: Grada. 232 s. ISBN 978-80-247-5774-2.
68. ÚLEHLA, I., 2009. *Umění pomáhat*. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. 128 s. ISBN 978-80-86429-36-6.
69. VÁGNEROVÁ, M., 2010. *Psychologie osobnosti*. Praha: Karolinum. 467 s. ISBN 978-80-246-1832-6.

70. VALIŠOVÁ, A., 2008. *Jak získat, udržet a neztrácet autoritu*. Praha: Grada. 144 s. ISBN 978-80-247-2282-5.
71. VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H., 2011. *Pedagogika pro učitele*. 2. vydání. Praha: Grada. 456 s. ISBN 978-80-247-3357-9
72. VASSOS, S., HARMS L., ROSE, D., 2018. Supervision and social work students: *Relationships in a team-based rotation placement model*. [databáze]. In: Social Work Education. 37(3), 328-341 [cit. 2018-04-25]. DOI: 10.1080/02615479.2017.1406466. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=20&sid=c9bc94e5-2a82-499c-8e87-0acb166172e6%40sessionmgr101&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZlJnNjb3BIPXNpdGU%3d#AN=127643385&db=a9h>
73. VLČEK, J., 2010. Osobnost policisty z pohledu vymezených autoritářských vlastností Olomouc. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
74. VOJTÍŠEK, P., 2017. Sociální pracovníci o profesionalizaci sociální práce v ČR. Sociální práce/ Sociálna práca: *Sociální péče a neformální péče*. [online]. 17(6), s. 152-159 . [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: http://www.socialniproce.cz/soubory/6-2016_content-and-abstracts-171231115139.pdf
75. VRBICKÝ, J., 2014. *Sociální služby*. Hradec Králové: Gaudeamus, 65 s. ISBN 978-80-7435-467-0.
76. VYMĚTAL, J., 2010. *Úvod do psychoterapie*. Praha: Grada. 288 s. ISBN 978-80-247-2667-0.
77. VÝROST, J., 2008. Postoje, jejich utváření a změna. In: VÝROST, J., SLAMĚNÍK I. *Sociální psychologie*. 2. vydání. Praha: Grada, s. 127 – 145. ISBN 978-80-247-1428-8.
78. WEBER, M., 1997. *Autorita, etika a společnost*. Praha: Mladá Fronta. 294 s. ISBN 80-204-0611-5.

79. WEBER, M., 1978. *Economy and Society*. Oakland: University of California Press. 1840 s. ISBN 978-0520028241.
80. ŽANTOVSKÝ, P., 2015. *Mediální manipulace a krize v České televizi v roce 2000*. Praha: Institut Václava Klause. 261 s. ISBN 978-80-87806-97-5.

8 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Dotazník

Vážení studenti,

jsem studentkou Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity a v rámci své diplomové práce se zajímám o autoritářství u budoucích sociálních pracovníků.

Velice ráda bych Vás poprosila o vyplnění dotazníku, který naleznete níže. Jedná se o identifikaci autoritářské osobnosti pomocí posotojovské škály. Zároveň bych Vás chtěla ujistit, že veškeré informace a odpovědi jsou zcela anonymní. Sdělené informace budou použity výhradně jen k výzkumu diplomové práce. V případě zájmu o výsledky výzkumného šetření mě kontaktujte na e-mail: michaela-bendova@seznam.cz.

DOTAZNÍK URČENÝ STUDENTŮM ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTY

obor Sociální práce ve veřejné správě a Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory

Prosím o vyznačení vybrané odpovědi křížkem ⊗.

Pohlaví:

muž

žena

Věk:

18 - 22

23 - 26

26 +

Studijní obor:

Sociální práce ve veřejné správě

Rehabilitační - psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory

Typ studia:

bakalářský

magisterský

Forma studia:

prezenční

kombinované

Ročník:

první

druhý

třetí

V dotazníku prosím odpovězte na každou z otázek. Pokud s výrokem souhlasíte zakroužkujte ANO, pokud s výrokem nesouhlasíte zakroužkujte NE.

1.	Poslušnost a respekt k autoritám jsou nejdůležitější věci, které by se děti měly naučit.	ANO	NE
2.	Člověk, který má špatné chování a návyky nemůže očekávat, že se k němu ostatní budou chovat hezky.	ANO	NE
3.	Kdyby lidé méně mluvili a více pracovali, všichni by se měli lépe.	ANO	NE
4.	Podnikatelé a dělníci jsou pro společnost mnohem důležitější než umělci a profesori.	ANO	NE
5.	Věda má své místo, ale existuje mnoho důležitých věcí, které lidská mysl nemůže nikdy pochopit.	ANO	NE
6.	Každý člověk by měl věřit v nějakou nadpřirozenou moc a bez výhrad se jí podřizovat.	ANO	NE
7.	Mladí lidé někdy mají vzdorovité myšlenky, ale během dospívání se přes ně dostanou a usadí se.	ANO	NE
8.	Více než zákony a politické programy tato země potřebuje pár odvážných, neúnavných a odhodlaných vůdců, ve které lidé mohou vložit svou důvěru.	ANO	NE
9.	Žádný rozumný, normální, slušný člověk by nikdy nemohl přemýšlet o ublížení svému blízkému příteli či příbuznému.	ANO	NE
10.	Nikdo se nikdy nenaučil nic velmi důležitého jinak, než skrze utrpení.	ANO	NE
11.	Co mládež potřebuje nejvíce je striktní disciplína, velké odhodlání pracovat a bojovat za rodinu a zemi.	ANO	NE
12.	Urážka na cti by vždy měla být potrestána.	ANO	NE
13.	Sexuální činy, jako znásilnění a útoky na děti si zaslouží více než uvěznění vinného. Takoví kriminálníci jsou hodni být veřejně bičováni nebo ještě hůře.	ANO	NE
14.	Existuje sotva něco nižšího než osoba, která necítí velkou lásku, vděčnost a úctu k rodičům	ANO	NE
15.	Většina našich společenských problémů by byla vyřešena, kdybychom se nějakým způsobem mohli zabavit křivých a nemorálních lidí.	ANO	NE
16.	Homosexuálové jsou daleko horší než zločinci, a proto musí být trestáni co nejprísněji.	ANO	NE
17.	Máme-li člověk problém nebo starost, je pro něj nejlepší na to nemyslet a zabavit se radostnějšími záležitostmi.	ANO	NE
18.	V dnešní době se čím dál více lidí zajímá o věci, které mají zůstat osobní a soukromé.	ANO	NE
19.	Někteří lidé se rodí s touhou skákat z vysokých míst.	ANO	NE
20.	Lidé mohou být rozděleni do dvou rozdílných tříd: na slabé a silné.	ANO	NE
21.	Jednou bude pravděpodobně dokázáno, že astrologie může vysvětlit mnoho věcí.	ANO	NE
22.	Války a společenské problémy mohou jednou skončeny zemětřesením nebo potopou, která zničí celý svět.	ANO	NE
23.	Žádná slabost nebo překážka nás nezastaví, pokud máme dostatečně silnou vůli.	ANO	NE
24.	Nejlepší je použít některé úřady/ autority, aby udržovaly pořádek a zabraňovaly chaosu.	ANO	NE

25.	Většina lidí si neuvědomuje, jak moc je náš život kontrolován skrze tajné plány/intriky na utajených místech.	ANO	NE
26.	Pokud bude lidská povaha taková, jaký je, vždy zde budou války a konflikty.	ANO	NE
27.	Důvěrnost v lidských vztazích plodí pohrdání.	ANO	NE
28.	V současné době, kdy čím dál více lidí volně cestuje a mísí se navzájem, člověk musí být obzvláště opatrný, aby se ochránil proti infekcím a nemocem.	ANO	NE
29.	Divoký sexuální život starých Řeků a Římanů byl ve srovnání s tím, co se děje v této zemi a to dokonce i na místech, kde je to nejméně očekávané, krotký.	ANO	NE
30.	Správný způsob života mizí tak rychle, že nucená síla může být nezbytná k jeho zachování.	ANO	NE

Děkuji za vyplnění dotazníku ☺.

Bc. Michaela Bendová, 2.RPNK